БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 54 (18.531). • Якшанба, 1983 йил 6 март • Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVI СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ

СОВЕТ ХОТИН-ҚИЗЛАРИГА

Азиз хотин-қизлар!

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети Сизларни Халқаро хотин-қизлар куни — бутун планетадаги меҳнаткаш аёлларнинг интернационал бирдамлиги куни билан қизғин ва самимий табриклайди!

Мамлакатимизнинг хотин-қизлари кураш ва фидокорона меҳнатнинг шонли йўлини босиб ўтдилар. Улар тимсолида достон бўлган революционерлар отряди сафларида бўлиб, Ленин раҳбарлигида большевиклар партияси асосчилари қаторида, меҳнаткашларнинг Улуғ Октябрь ғалабасига олиб келдилар. Совет давлати ривожланишининг барча босқичларида — тинч бунёдкорлик даврида ҳам, уруш синовлари ва Ватан сурони йилларида ҳам хотин-қизлар ўзларининг коммунизм ғоясига садоқатини намоён этдилар...

Мамлакатимизда 8 март байрами хотин-қизларга нисбатан чуқур ҳурмат рамзи, уларнинг социалистик жамиятдаги тенг ҳуқуқлилиги тимсоли бўлиб қолди. Шу куни Ватан хотин-қизларининг тантанали равишда шарафланади. Совет давлати иқтисодиёти, фан, маданиятнинг турли соҳаларида — завод цехларида ва колхоз ҳам совхоз далаларида, медицина муассасаларида, тадқиқот лабораторияларида ва хизмат соҳасида Сизлар эришган муваффақиятлар ҳамда ютуқлар билан ҳақли равишда фахрланади...

...вужудга келтиришдаги, халқларнинг ленинча дўстлигини мустаҳкамлашдаги, болаларни тарбиялашдаги хизматлари умумхалқ тахсинига сазовор бўлди.

Партия давлат ишларини бошқаришга хотин-қизлар бутун чоралар билан жалб этиш тўғрисидаги Ленин васиятини қатъиян бажариб келмоқда. Бу — социалистик демократияни кенгайтириш ва чуқурлаштиришнинг энг муҳим шартларидан биридир...

КПСС Марказий Комитети шуни қатъий аминдирки, ўз бурчини беш йилликнинг учинчи, ўзак йилида хотин-қизлар ўзлари учун энг юксак меҳнат шавқати, халқ бойлигини авайлаб асраш, юксак интизом, уюшқоқлик ва масъулият намуналарини кўрсатадилар. КПСС Марказий Комитети 1982 йил ноябрь Пленумида ўртага қўйилган янги катта вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилиши кўп жиҳатдан совет хотин-қизларининг ташаббускорлиги, шижоати, ижодий кўп гайратларига боғлиқ бўлади.

Коммунистик партия оналар тўғрисида тинимсиз ғамхўрлик қилмоқда. Социал тадбирларнинг кенг системаси оилалар, болалар учун барча зарур шароитлар яратилишига қаратилгандир...

Тинч, мусаффо осмон ва фарзандларнинг бегубор табассуми барча оналарнинг бахтидир. Ҳозирги мураккаб халқаро вазиятда Коммунистик партия ва Совет ҳукумати тинчликни қатъий туриб ҳимоя қилиб қолиш, инсониятни ядро ҳалокатидан халос этиш учун ҳамма ишни қилмоқдалар...

Азиз хотин-қизлар!

Ватан фаровонлиги йўлидаги ҳалол, виждонан меҳнатингиз учун Сизларга сидқидилдан раҳмат! Сизларга, оилаларингизга, фарзандларингизга тинч қалбдан саодат-саломатлик, омон-эсонлик, меҳнатда, ўқишда ва ижодда янгидан-янги муваффақиятлар тилаймиз!

Совет хотин-қизлари шон-шарафлар!

Қудратли социалистик мамлакатимизнинг хотин-қизлари барча хотин-қизларининг бирлиги ва жипслиги!

Улуғ социалистик Ватанимиз мустаҳкамланиши ва гуллаб-яшнайверсин!

Яшасин коммунизм!

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ

ФИЗКУЛЬТУРА ҲАРАКАТИНИ ОММАЛАШТИРАЙЛИК

Ўзбекистонда физкультура ҳаракати йил сайин кенгайиб бормоқда. Барча шаҳар ва қишлоқларда юз минглаб меҳнаткашлар мунтазам суратда стадионлар ва спорт майдонларига чиқиб, соғломлаштириш тадбирлари ва спорт мусобақаларида, ГТО комплекси нормаларини топширишда иштирок этмоқдалар...

Партия, совет, касаба союз, комсомол ва спорт ташкилотлари республика активининг 5 март куни Тошкентда бўлиб ўтган йиғилишида физкультура ва спорт оммавийлигини янада юксалтириш йўлларини кўриб чиқилди...

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари Л. Г. Греков нутқ сўзлади.

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Физкультура ва спорт комитетининг раиси М. В. Грамов доклад қилди...

Йиғилиш қатнашчилари КПСС Марказий Комитетининг 1982 йил ноябрь Пленуми...

Йиғилишда КПСС Марказий Комитети бўлим мудирининг ўринбосари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлар, ... Ю. А. Жуков иштирок этди.

(ЎзТАГ).

КОММУНИЗМНИНГ АКТИВ БИНОКОРЛАРИ

МОСКВА

Мамлакатимизда Халқаро хотин-қизлар куни 8 март, бутун дунё меҳнаткаш хотин-қизларининг интернационал бирдамлиги куни, ... кенг нишонланмоқда. Бу йил бу байрам партия XXVI съезди, КПСС Марказий Комитети 1982 йил май ва ноябрь Пленумлари қарорларини амалга ошириш учун курашда нишонланмоқда...

5 март куни ССР Иттифоқи Катта театрида ... тантанали мажлис бўлди...

Мажлис аҳли Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, А. А. Громыко, Н. А. Тихонов, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин ...

(ТАСС).

ТОШКЕНТ

Ўзбекистон меҳнаткашлари баҳор, бахт-саодат ва куч байрами — 8 март байрамини кенг нишонламоқдалар...

5 март куни Тошкентда бўлиб ўтган тантанали йиғилиш Халқаро хотин-қизлар куни байрамига бағишланди...

Тантанали йиғилишда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлар И. Г. Анисимкин, Л. Н. Греков, Ю. П. Максимов, М. М. Мусахонов, И. Б. Усмонхўжаев, Л. Н. Мелкумов, У. У. Умаров иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

ЗАМОНДОШЛАРИМИЗ

ҚАДР

Муҳаббат Иноятованинг Бухоро ип йигирув комбинатига ишга келганига ... бўлди... Утган саккиз йилда 16 шогирд тайёрладим, — дейди фахр билан М. Иноятова. ...

Суратда: коммунистик меҳнат зарбдори М. Иноятова.

А. Мирзажонов фотоси. (ЎзТАГ).

Меҳнат унумдорлигини ошира бориб

Ўзбекистон ССР Меҳнат шуҳрати китобига ёзилган «Тошкентэлмаш» комбинатининг коллективи беш йилликнинг учинчи йили ...

ЧОРВАЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШГА — ДОИМИЙ ЭЪТИБОР

ФАРҒОНА, 5 март. (ЎзТАГ). Фарғона области гўшт, сут, тухум ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни анча кўпайтириш учун барча имкониятларга эга...

Пленумда қайд этиб ўтилганидек, ...

Пленумда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бўлим мудири И. Г. Анисимкин нутқ сўзлади.

АКТИВ ЙИҒИЛИШИ

НАВОИЙ, 5 март. (ЎзТАГ). Навоий области партия активининг бугун бўлиб ўтган йиғилиши ...

КРЕМЛДА СУҲБАТ

4 март куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Совети Раиси Н. А. Тихонов визит билан Совет Иттифоқида турган ПБИП Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, Польша Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. Ольшовский билан учрашди...

Суҳбат самимий ўртоқлик вазиятида ўтди. (ТАСС).

ДЕҲЛИГА БОРАЁТИБ

Қўшилмаган мамлакатлар давлат ва ҳукуматлари бошлиқларининг Деҳлида ўтказиладиган VII конференциясига ... Куба Компартияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, Куба Республикаси Давлат Кенгаши ва Министрлар Совети Раиси Фидель Кастро Рус ... Тошкентда тўхтади...

Тошкент аэропортида делегацияни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, ... кутиб олдилар.

(ЎзТАГ).

«БОБИРНОМА» МУАЛЛИФИНИНГ 500 ЙИЛЛИГИГА

5 март куни Тошкентда Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 500 йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўриш бўйича ва уни ўтказишни ташкил этиш комиссиясининг мажлиси бўлди...

(ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ... фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

...

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ... фахрий унвони берди.

СОЦИАЛИЗМ: СОЦИАЛ СИСТЕМАНИНГ УЗВИЙ ЯХЛИТЛИГИ

НАЗАРИЯ МАСАЛАЛАРИ

I.

КПСС ва бошқа ҳукмрон қардош партияларнинг биргаликдаги ижодий куч-ғайратлари билан яратилган ривожланган социализм марксча-ленинча концепцияси ҳаёт синовидан муваффақиятли ўтмоқда. Ю. В. Андропов «Карл Маркс таълимоти ва СССРда социалистик қурилишнинг баъзи масалалари» мақоласида таъкидлаб ўтганидек, бу концепциянинг ишлаб чиқилишини «КПСС XXVI съезди сўнгги йилларда марксча-ленинча назария соҳасида қилинган ишларнинг орасида биринчи ўринга қўйди. Партия бу концепцияга таяниб яқин йиллар учун ва узоқ муддатли истиқболни кўзлаб ўз стратегия ва тактикасини белгилаб олди, мамлакатнинг коммунизм олий фазасига яқинлашиш даражасини тушуниб етишда мумкин бўлган ошириб кўрсатишлардан огоҳлантирди. Буларнинг ҳаммаси программавий мақсадларимизни амалга оширишнинг йўллари ва муддатларини аниқлаш ва конкретлаштириш имконини берди».

К. Маркс илмий методологиясини қўлланишдан келиб чиқадиган социалистик ижтимоий системанинг узвий яхлитликка айланиши тўғрисидаги қоида ривожланган социализм концепциясида муҳим жой олди. Бунинг маъноси нима?

Философияга оид адабиётда яхлитлик деганда бирор нисбий барқарор объектив асосда пайдо бўладиган ва унда акс этадиган ҳамда предметнинг эволюциясида қандайдир умумий принципни аниқлашга имкон берадиган кўриб чиқилаётган предметдаги маълум сифат тўлалиги, ички бирлиги тушунилади. Янги жамиятга нисбатан олганда бутун ижтимоий ҳаёт ўзи белгилаб берган коллективлик, асосларига мувофиқ равишда аста секин қайта қурилишга олиб келадиган меҳнат ва ишлаб чиқаришнинг ҳар томонлама умумлаштирилиши ана шундай асос бўлиб чиқмоқда. Маркс социализмни тўғридан тўғри «коллективизм асосларига, ишлаб чиқариш воситаларига умумий мулкчиликка» асосланган жамият, деб атаган эди. (Қаранг: К. Маркс ва Ф. Энгельс. Асарлар, 19-том, 18-бет). В. И. Ленин эса бутун коммунистик формацияни белгилашни умумий мулкчилик билан боғлади. «Коммунистик жамият, — деган эди у, — ҳамма нарса: ер, фабрикалар, умумники, меҳнат умумий деганидир, — коммунизм дегани шудир». (Тўла асарлар тўплами, 41-том 351-бет). Ана шулардан келиб чиқиб коллективчилик — чамаси ғоят хилма-хил, кўпроқ ёки камроқ ривожланган шаклларда — социалистик ва коммунистик ижтимоий муносабатларнинг моҳиятини акс эттирувчи умумий хусусият сифатида намоён бўлмоқда, уларга мос келувчи қиммат-норматив принципи — **коллективизмдир.**

Ижтимоий системамизнинг узвий яхлитликка айланиши ўзининг узоқ ва бой тарихига эга. Марксча-ленинча фан ҳамма ижтимоий муносабатларни социализмнинг ички ҳаётига хос бўлган коллектив асосларда қайта қуришни тугаллаш вазифаларини ҳал қила бошлагач, яъни етуклик босқичига қадам қўйгач, социалистик жамиятнинг узвий яхлитлиги хусусида гапира бошлади. Бу эса КПССнинг 70—80-йиллардаги ҳужжатларида юксак даражада акс этди. «Социализм қонунларининг амал қилиши учун ижтимоий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида социализм афзалликларини намоён қилиш учун кенг майдон, социал системанинг таркибий яхлитлиги ва динамизми, унинг сиёсий барқарорлиги, бузилмас ички бирлиги — ривожланган социалистик жамиятнинг ўзига хос муҳим белгилари ана шулардир, — дейилади Л. И. Брежневнинг «Коммунизм йўлидаги тарихий марра» мақоласида.

Аслини олганда бутун ижтимоий организмнинг социалистик яхлитлигига эришиш вазифаси Октябрдан кейиноқ, капитализмдан социализмга ўтиш даврининг бошланишидаёқ қўйилган эди. Маълумки, ўша вақтда иқтисодий базисда бешта социал-иқтисодий уклад мавжуд бўлиб, бир-бирига қарши кураш олиб борарди, бунинг устига янги, социалистик уклад устунликка эришмаган эди. Большевиклар партияси раҳбарлигидаги ишчилар синфи, меҳнаткаш деҳқонлар эксплуататор элементларга қарши шафқатсиз синфий курашда социализм экономикада етакчи позицияларни эгаллаб ўз таъсирини унинг ҳамма тармоқларига ёйиши учун бутун кучларини сарфладилар. Жамиятнинг социалистик **ягона укладлилигини** таъминлаш мақсади диққат марказида турарди. Бундай ягона укладлилик СССРда 30-йилларнинг биринчи ярмида ягона планли халқ хўжалиги доирасида икки форма — ишлаб чиқариш воситаларига умумхалқ ва колхоз-кооператив мулки формасида қарор топди. Экономика социалистик секторининг етакчи ва ҳал қилувчи секторига айланиши социализмнинг таркибий яхлитлиги томон революцион сакраш эди.

Меҳнат ва ишлаб чиқаришни бундан кейинги ижтимоийлаштиришнинг мантиқи ҳам социалистик тараққиётнинг бир-бири билан ўзаро боғлиқ бўлган икки йўналишини тақозо этади. Биринчиси — экономиканинг ҳамма тармоқларини, айниқса қишлоқ хўжалигини тўхтовсиз индустрлаш, илғор техника ва технологиянинг тобора янгироқ авлодларини жорий этиш, ҳали ҳам анча бўлган оғир жисмоний ва малакасиз қўл меҳнати секторини (бундай меҳнат саноатда 40 процентгача, қурилиш, ва хизмат кўрсатиш соҳасида бундан ҳам кўпроқ эди) тезроқ қисқартириш.

Иккинчиси — социалистик мулкнинг икки формасини бир-бирига изчиллик билан яқинлаштириш.

Ишлаб чиқаришнинг турли тармоқлари ва участкаларининг техника билан жиҳозланиши ва энергия билан таъминланишидаги жиддий тафовутларни тугатиш; аграр меҳнатни индустриал меҳнатнинг бир турига айлантириш, колхоз ва совхозларда меҳнат ва турмуш шароитини яқинлаштириш ҳамда уларни шаҳардаги меҳнат ва турмуш шароити даражасига кўтариш; қишлоқ хўжалик корхоналарини ҳам қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган, ҳам колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришига хизмат кўрсатадиган саноат корхоналари билан тобора яқинроқ жипслаштириш — буларнинг ҳаммаси, бир томондан саноатда концентрациялаш жараёнига ёрдам берди, бу ерда ишлаб чиқариш ва илмий ишлаб чиқариш бирлашмаларининг вужудга келишига кўмаклашди, иккинчи томондан умумхалқ ва кооператив хўжаликларига табиий равишда қўшиладиган ташкилий формаларнинг пайдо бўлишига олиб келди.

Хўжаликлараро корхоналар ва ташкилотлар (колхозлараро, колхоз-совхоз, агросаноат корхоналари ва ташкилотлари) қиёфасида химиклар таъбири билан айтганда ишлаб чиқариш вазифаларини биргаликда ҳал этиш жараёнида социалистик мулк ҳар икки турининг «органик синтези лабораторияларини» кўриш мумкин эди. Бундай хўжаликлараро корхоналар ва ташкилотлар 1982 йилда 10 мингга яқинлашди. Бу, албатта, кооператив мулк умумхалқ мулки билан қўшилиб кетди, деган маънони билдирмайди. Лекин бу ерда намоён бўлган ижтимоий эҳтиёж бу соҳада тўпланган ҳамма нарсани ҳисобга олиб, агросаноат комплексида ташкил этиш ва уларни бошқаришнинг **ягона типини** ишлаб чиқишдан иборат эди. КПСС Марказий Комитетининг 1982 йил май Пленуми худди шу вазифани бажарди. Бу Пленум қарорларига мувофиқ район, область, ўлка ва республика (АССР) агросаноат бирлашмаларининг тузилиши умумхалқ ва кооператив корхоналарини замонавийроқ техник-технологик ва ташкилий-техник муносабатлар системасига қўшиши лозим. Сўнггиларининг ривожланиши эса чамаси аграр секторда интеграция жараёнларини рағбатлантириб, ишлаб чиқариш воситаларига ижтимоий мулкчилик структурасини ўзгартирмай қолмаса керак. Бу ерда гап яна социалистик экономиканинг тағин ҳам яхлитроқ бўлиши тўғрисида, унинг бутунлай умумхалқ характери тенденциясига эга бўлиши тўғрисида бормоқда.

II.

Социализм шароитида ижтимоий мулк иккала формасининг ўзаро яқинлашиши ва бир типдаги ташкилий бирликларга қўшилиб кетиши, шу билан боғлиқ бўлган ишлаб чиқариш муносабатларининг, тақсимлаш ва айирбошлашнинг «икки ёқламалиги» аста-секин бартараф этилиши — унинг яхлитлиги камол топишининг базисли жиҳатларидан биридир. Агар социал соҳага мурожаат этиладиган бўлса; ишчи билан деҳқон ўртасидаги синфий тафовутнинг тугатилиши, меҳнаткаш синфлар ўртасидаги социал тафовутларнинг йўқолиб бориши ва зиёлиларнинг улар билан яқинлашиши жамиятимиз яхлит ривожланишининг ғоят диққатга сазовор тенденциясидир.

Мулкнинг икки формаси мавжудлиги туфайли социалистик жамиятнинг ишчилар синфига ва колхозчиларга «бўлиниши» — улар бир-бирига асло қарама-қарши бўлмаган, балки, аксинча, узвий, мустаҳкамланиб борувчи иттифоқда янги турмуш қураётган дўстона синфлар эканлиги — мана шундай «бўлинганлик» ўзининг ўткинчи характерини тобора кўпроқ намойиш этмоқда. Баъзи муаллифлар 70-йиллардаёқ буни коммунизм биринчи фазасининг бошидан охиригача муштарак белгиси деб янглиш талқин этишга уриндилар. Аммо тарихий жараён бошқа йўлдан борди ва бу хақда КПСС XXVI съезди ўзининг ҳал қилувчи сўзини айтди.

«Ҳозирги замон шароитида, — деб таъкидланди КПСС Марказий Комитетининг «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи ташкил этилганлигининг 60 йиллиги тўғрисида»ги қарорида, — **совет жамиятидаги барча синфлар ва социал группаларнинг ўзаро яқинлашуви давом этмоқда, бу эса етук социализмнинг тарихий доираларида асосан ва бошлича синфсиз структура таркиб топишига олиб бормоқда».** Шундай қилиб, коммунизмнинг бевосита иккинчи фазасида аввал синфларга бўлинган жамият эмас, балки **синфсиз социалистик жамият** мавжуд бўлиши керак. Бу жамият жисмоний ва ақлий меҳнат ходимларининг ишчилар синфи социалистик манфаатлари ва коммунистик идеаллари негизида вужудга келган ҳамда ўзининг мавжудлиги билан марксизмнинг «ишчилар синфининг мавжуд замона барча социал ҳаракатларининг ҳақиқатан ҳам асосий ва илк нуқтасидир...» (К. Маркс ва Ф. Энгельс. Асарлар. 2-том, 238-бет) деган азалий ҳақиқатини ҳар томонлама тасдиқловчи эркин уюшмасидир.

Ҳозирги вақтда аввало ижтимоий ишлаб чиқариш системасидаги ўрни ва роли туфайли жамиятда етакчи мавқени эгаллаб турган совет ишчилар синфи меҳнаткаш халқнинг кўпчилиги бўлиб қолди. Ижтимоий турмушимизнинг таг замини факти мана шундан иборат. Бу факт чинакам тарихий оқибатларга эга бўлади. 1959 йилда ишчилар ўз оилалари билан бирга атиги 6 та иттифоқдош республикада аҳолининг энг кўп сонли группаси эди. 1970 йилда эса 13 та иттифоқдош республика шу даражага етди. Ишчилар ўз оилалари билан 70-йилларнинг ўрталарида барча иттифоқдош республикаларда мутлақ кўпчиликни ташкил этдилар. Бу ўзгариш — совет жамиятининг ривожланган социалистик босқичга киришидан иборат тарихий палла билан бир пайтга тўғри келганлиги тасодифий ҳол эмас. Ривожланган социализм эса ишчилар синфи ўзининг тарихий вазифасини бажаришининг янги босқичи ҳамдир.

Замонамизнинг энг революцион синфи бўлмиш ишчилар синфи синфсиз, социал жиҳатдан бир хил жамият барпо этилишининг кафилидир. Мамлакатимизда ривожланган социализм қурилганлигининг ўзига хос умумлашма якуни, унинг тарихий яхлитлиги кўрсаткичи бўлмиш кишиларнинг янги тарихий бирлиги — совет халқи эса биринчи мана шундай жамиятнинг соҳибидир. Шу боисдан ҳам зўр эътибор билан, методологик аниқлик билан ҳар томонлама тадқиқ этишни талаб қилувчи мана шу яхлитликнинг энг муҳим белгилари билан янги тарихий бирликнинг принципиал белгилари асосан ва бошлича ягонадир.

Янги тарихий бирлик аввало — синфлар ўртасидаги антагонизм, шунинг оқибатида ва шу йўл билан эса миллатлар ўртасидаги антагонизм тугатилганлигидир, эксплуатациядан халос бўлган меҳнат кишиларининг ўртоқларча ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам муносабатлари ҳамма жойда қарор топганлигининг маҳсулидир. Шу сабабли бу бирликни фақат миллий масала ҳал этилиши ўзанидагина таҳлил этиш етарли эмас. Бу бирликни фақат эркин ва тенг ҳуқуқли социалистик миллатлар ҳосил қила олишлари равшан, аммо улар туб социал ўзгартишлар натижасидагина шундай миллатлар бўлиб қола оладилар, бунда икки омил: а) кўп ишчилар синфининг етакчилик роли шароитида мамлакатдаги барча миллат ва элатларнинг ноантагонистик социал структуралари шаклланиши ва б) хусусий мулкчилик жамиятидан сарқит бўлиб қолган миллий масалани ҳал этиш биринчи ўринга чиқиб қолади. Унисида ҳам, бунисида ҳам синфий принцип етакчилик қилади, бошқача айтганда, янгича тарихий бирликни ўз ораларидаги синфий тафовутлар бирон-бир ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлмайдиган дўстона меҳнаткаш синфлар ва социал табақаларгина ҳосил қилади. Янги тарихий бирликни **ҳам меҳнаткаш миллатларнинг иттифоқи, ҳам меҳнаткаш синфларнинг иттифоқи** тарзида мана шундай иккиёқлама тарзда таърифлаш ижтимоий системамизнинг яхлитлигини тавсифлаш учун асосий принципдир.

III.

Яқин вақтлардан бери эълон қилинаётган айрим материалларда Польшадаги танглик ҳолатларига асосланиб, Лениннинг «Антагонизм билан зиддият асло бир нарсанинг ўзи эмас. Социализм шароитида биринчиси йўқ бўлиб кетади, иккинчиси сақланиб қолади» (Ленин тўплами, XI. 357-бет) деган машҳур тезисини гўё «янгича талқин этиш» зарур, деб шама қилина бошлади. Бу масала қўйилишининг маъноси шундан иборатки, бундан буён қурилган социализм шароитида ҳам социал антагонизм бўлиши мумкин, деб ҳисоблаш, шу тариқа совет жамиятшунослари орасида илгари ҳамма қабул этган нуқтаи назарга «тузатиш» киритиш лозим эмиш. Аммо бундай таклифлар писандасиз назарияга қўшилган ҳисса деб баҳолана олиши амри маҳол. Тўғрироғи, бу таклифлар марксизм-ленинизмнинг социал ҳодисаларга конкрет — тарихий ёндашиш тўғрисидаги талабларини писанд қилмасликдан иборат бўлиб, воқелик билан дуруст боғланмайди.

Гапни шундан бошлайликки, Польшада танглиқдан аввалги вақтда ҳам, айниқса эндиликда ҳам, ПБИПнинг ўзи билдирган фикрга қараганда, ўтиш даврининг вазифалари узил-кесил ҳал этилган деб, поляк жамиятини эса социализмни тўла-тўкис қуриш ишини уддалаган деб ҳисоблаб бўлмайди. У ерда неча ўн йиллар мобайнида социалистик уклад билан бир қаторда доимий хусусий мулкчилик деҳқончилиги ва капиталистик сектор, шунингдек нуфузли антисоциалистик мафкуравий оқимлар мавжуд бўлганлиги базис билан усткурманинг зиддиятли хилма-хиллигидан, демакки, антагонистик синфий зиддиятлар учун объектив сабаблар мавжудлигидан далолат беради. Национализация қилинган йирик саноат билан бирга йирик коллектив юксак даражада механизациялаштирилган қишлоқ хўжалигига эга бўлган Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар ҳақида шу гапни айтиб бўладими, ахир? Бу ерда эришилган ва кўп жиҳатдан жамиятнинг таркиб топган маънавий-сиёсий бирлигига боғлиқ бўлган социалистик ижтимоий системанинг яхлитлик даражаси, башарти иқтисодий ва социал ривожланишни планли бошқариш механизми нормал ишлаб турган бўлса ва аллақачонлар ҳал этилган муаммоларнинг қайтадан вужудга келишига йўл қўйилмаса, танглик характеридаги салбий тенденцияларнинг вужудга келишидан сақлайдиган салмоқли кафолатларни беради. «Ким кимни енгади?» деган масала билан шуғулланишга ҳали мажбур бўлган жамиятлар билан синфлар кураши нималигини билмайдиган жамиятлар ўртасидаги сифат тафовутини кўра билиш маҳорати — жаҳон социализми мамлакатларида содир бўлаётган жараёнларни илмий тушунишнинг энг муҳим шартларидан биридир.

Дарвоқе, мунозарали фикрлар ҳам муҳим назарий масалани ўртага қўйиб, аниқлаб олиш учун баҳона бўлиши мумкин. Бу ўринда — **аслида узвий яхлитликдан иборат бўлмиш социализмга аслида қайси зиддиятлар ёту, қайсилари аксинча хос** деган масала кўндаланг бўлиб турибди. Социализмнинг тўла ғалабасидан кейин синфий ва миллий антагонизм тугатилиши, — бундай ижтимоий тараққиёт зиддиятлари ноантагонизм тугатилиши, — бунда ижтимоий тараққиёт зиддиятлари ноантагонистик характер касб этиши юқорида уқтириб ўтилди. Аммо, янги жамиятда энди кескин можаролар ва кескин тўқнашувлар содир бўлмайдими? Нега энди? Янги жамиятда можаролар ва кескин тўқнашувлар ҳам содир бўлиб туради, аммо энди улар синфнинг синфга қарши, меҳнатнинг капиталга қарши ва капиталнинг меҳнатга қарши кураши, миллатлар ўртасидаги адоват ифодаси бўлмайди, балки, одатда, **айрим кишилар ўртасидаги** ихтилофлардан ёки **айрим кишининг ёки кишилар группасининг** худбинлик манфаатлари бутун жамиятнинг манфаатларига қарама-қарши қўйилганидан далолат беради. Марксизм-ленинизм социализм шароитида йўл қўйилмайдиган **социал антагонизм** билан ҳали узоқ вақтгача дуч келиб турадиган шахсий антагонизмни ҳамиша бир-биридан фарқ қилиб келган ва уларни айни бир нарса деб кўрсатиш йўлидаги уринишларга танқидий қараган. «Буржуа ишлаб чиқариш муносабатлари, — деб ёзган эди Маркс, ижтимоий ишлаб чиқариш жараёнининг сўнгги антагонистик формасидир, лекин индивидуал антагонизм маъносида эмас, балки индивидуумлар ҳаётининг ижтимоий шароитидан ўсиб чиқадиган антагонизм маъносидаги антагонистик формасидир; лекин буржуа жамиятининг бағрида ривожланаётган ишлаб чиқарувчи кучлар эса айни замонда шу антагонизмни ҳал қилмоқ учун моддий шароитларни вужудга келтиради. Шу сабабли инсоният жамияти тарихигача бўлган давр шу ижтимоий формация билан тугалланади». (К. Маркс ва Ф. Энгельс, Танланган асарлар, Т., 1-том, 557-бет).

Маркс ва Энгельс назарда тутган индивидуумлар ҳаётининг ижтимоий шароитида ўсиб чиқадиган социал антагонизм тугатилганлиги, барча **социал** зиддиятлар ўзгартирилиб ноантагонистик зиддиятларга айлантирилганлиги ва қолган-қутган антагонизм **индивидуал** антагонизм даражасига тушириб қўйилганлиги — социалистик жамиятнинг жуда катта ютуғидир, унинг ўзига хос белгисидир. Бу масалани талқин этишдаги ноаниқликлар келиб чиқишининг сабаби шу ноантагонистик зиддиятлар ҳам антагонистик зиддиятлар каби можаро **шаклини** касб этиши мумкин. Аммо ҳамиша уларни **мазмунига қараб** бир-биридан фарқ қилиш зарур. Шундай қилмай туриб **янги** формация ҳақида тўғри мулоҳаза юритиш қийин.

Ривожланган социалистик жамият эришган узвий яхлитлик асло мутлақ характерда эмас. Бу — ишда ва курашда қарор топтириладиган, зиддиятли тенденцияларга дуч келиб турадиган доимо ривожланиб борувчи хусусиятдир. Соғлом ижтимоий иқлимни вужудга келтириш тўғрисида тузук ғамхўрлик қилинмаётган жойларда, социалистик, коллективчилик руҳидаги тарбиявий иш бўшаштирилган жойларда коммунистик ахлоққа зид хулқ-атворлар стихияли равишда ўса бошлашини ким билмайди дейсиз? «Юлғичлар» ва порахўрлар, чайқовчилар ва молпарастлар, учарлар ва текинхўрлар — буларнинг ҳаммаси мўмай пулга ўч бўладилар, виждонни ичларига ютиб, ўзгалар меҳнатининг самарасини ўзлаштиришдан қайтмайдилар. Ленин мана шу социал шумғияларга синфий душманлардек қараб шафқатсиз баҳо берганлиги бежиз эмас. Бундай унсурлар айниқса хатарлидир, чунки улар қаерга ўрнашиб олишга муваффақ бўлсалар, социалистик ижтимоий муносабат тўқимасини куядек кемирадилар, коллективчиликка қарши тўр тўқишга ва бошқа кишиларни шу тўрга илинтиришга уринадилар. Антагонизм иллатларини ташувчи кимсалар мана шулардан иборат, уларга қарши муросасиз кураш олиб бориш мумкин ва лозим.

Меҳнат меъёри билан истеъмол меъёри устидан контроллик қилиш ва бу контролликда меҳнаткашларнинг тобора кенг табақалари қатнашиши лозимлиги социалистик ижтимоий системанинг узвий яхлитлигини мустаҳкамлаш учун биринчи даражали аҳамиятга эгадир. Социалистик жамият — истеъмолчилик жамияти эмас, балки меҳнаткашлар жамиятидир. Унда ўзининг истеъмолчилик талабларини умумий ишга ўзи қўшган ҳисса билан виждонан мувофиқлаштириб олиб борадиган ҳалол меҳнатчилар ундаги моддий ва маънавий неъматлардан бемалол ва ошкора фойдаланадилар. Айни вақтда, КПСС XXVI съездида айтилганидек, «қўл учида ишлаб, яхши яшаш» ишқибозлари бўлган дангасалар билан бракчилар бундай эркинликдан маҳрум қилиниши лозим. У ёки бу граждан фаровонликка қай йўл билан эришаётганлиги жамиятга, меҳнат коллективларига, жамоат ташкилотларига асло бефарқ эмас. Даромадларнинг социалистик манбаларини носоциалистик манбалардан аниқ фарқ қилиш ҳамда ҳуқуқий ва маънавий нормаларимиз олдида ҳамманинг тенглигига эришиш керак.

Социалистик ижтимоий система капиталистик меҳнат бозорини йўқ қилиб, шу тариқа ишчи кучининг товар характерини тугатиши, уни олди-сотди соҳасидангина эмас, шу билан бирга умуман мулкчилик муносабатлари соҳасидан ҳам халос этиши азалдан ҳаммага маълум. Тузумимизнинг мунтазам коллективчилик табиати пировард натижада умумлаштирилган ишлаб чиқариш воситаларининг ҳам соҳиби бўлмиш ҳар бир ходимнинг мавқеи билан, унинг коллектив бевосита — умумлашма меҳнатининг тенг ҳуқуқли қатнашчиси сифатидаги активлиги билан белгиланади. Шу сабабли бизнинг давримизда ҳам социализм шароитида ишчи кучининг «шахсий мулк» эканлиги ва унинг «қиймати» хусусида назариябозлик қилиш йўлидаги уринишлар мутлақо асоссиздир. Бундай қилиш бизнинг жамиятимизни хусусий манфаатга парчаланган деб нотўғри тасвирлашдан, ихтиёрий ёки ихтиёрсиз равишда меҳнаткашларини шахсиятпарастликка ундашдан иборат. Тор иқтисодий назар билан фикрлашни, товар ишлаб чиқариш категорияларини социалистик шароитлардаги шахсга ва унинг қобилиятларига нисбатан татбиқ этиб бўлмайди. Бу — илмий коммунизмнинг энг муҳим принципидир, шу принцип коммунизмнинг чуқур инсонпарварлик характеридан далолат бериш билан бирга, ижтимоий фаннинг ва, албатта, амалий фаолиятнинг ҳамма соҳаларида ҳеч оғишмай амалга оширилиши керак.

Социализмнинг узвий яхлитлиги мавзуи ушбу мақолада жуда умумий тарзда ва озгина бандларда баён этиб ўтилди. Бу мавзуни батафсилроқ ва муфассалроқ талқин этиш, янги жамиятшунослик тадқиқотларида ўрганиш ва баён этиш лозим. «Ақл-идрок бобида биз чекина олмаймиз», — деб ёзган эди Пушкин. Бу сўзлар ривожланган социализм концепциясига нисбатан жуда янги сўзлар бўлиб янграйди. Бу концепцияни тобора кўпроқ конкретлаштириш янги жамиятни такомиллаштиришнинг, уни интенсив ўстиришнинг энг зарур ҳаётий шартидир. Вақт кутиб турмайди, жамиятшунослар ҳаддан ташқари имиллаганликлари учун таъна эшитиб қолишлари мумкин.

Р. КОСОЛАПОВ.
(«Правда», 4 март).

Суратда: Тошкентдаги «Геологоразведка» тажриба механика заводининг илғор ишчиси Эркин Раҳимовни кўриб турибсиз. У мастерлик қилаётган капитал ремонт цехи корхонада пешқадамлик қилмоқда. Моҳир ишчининг меҳнат календарида йилимизнинг май ойи бошланди.

М. Нуриддинов фотоси.

ОЗИҚ-ОВҚАТ ПРОГРАММАСИНИ БАЖАРИШ — УМУМХАЛҚ ИШИ

ЮКСАЛИШ ЙИЛЛАРИ

Яқинда «Озиқ-овқат программаси — умумхалқ иши» мавзуидаги навбатдаги радио-матбуот конференцияси бўлиб ўтди. Унда Хонқа районидаги шоличиликка ихтисослаштирилган Ал-Хоразмий номли совхоз директори, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Николай КИМ республика газеталари ва радиоси мухбирлари саволларига жавоб қайтарди.

КПСС Марказий Комитетининг май ва ноябрь (1982 йил) Пленумлари қарорлари ўзининг моҳият эътибори билан партия аграр сиёсатининг янги муҳим босқичини белгилаб берди. Озиқ-овқат программасининг муваффақиятли ҳал этилиши ҳар бир совет оиласи, ҳар бир совет кишисининг моддий неъматлардан янада тўлароқ манфаатдор бўлишида муҳим роль ўйнаши шубҳасиз. Шу туфайли партия кўрсатмаларини бажариш борасида барча жойда бўлганидек, бизнинг совхозимизда ҳам муҳим ишлар амалга оширилмоқда.

Хўжалигимиз асосан шоличиликка ихтисослаштирилган бўлиб, 1964 йилда қўриқ бағрида ташкил этилган. Ана шундан бери ўтган давр совхозимиз учун кескин юксалиш йиллари бўлди, десам янглишмайман. Буни қуйидаги мисолларда яққол кўриш мумкин. Агар хўжалигимиз ташкил этилган йили гектаридан 25 центнердан ҳосил йиғиштириб олиниб, 2600 тонна шоли тайёрланган бўлса, ўтган йили ҳосилдорлик 70 центнерга етди ва 24 минг тонналик хирмон уйилди.

Маълумки, шоли сув талаб экин. Шу туфайли сув танқислиги рўй бераётган ҳозирги шароитда барча ресурслардан оқилона фойдаланиш, айниқса, обиҳаётдан тежаб-тергаб фойдаланиш катта аҳамиятга эга. Ўтган йили сув етишмаслиги туфайли Хоразм ва Қорақалпоғистондаги айрим шолизорларни бузиб ташлашга тўғри келди. Аммо, оз сувдан ишнинг кўзини билиб фойдаланган кўплаб шоликорлар ҳосилни сақлаб қолиш билан бир қаторда мажбуриятларини ҳам ошириб бажаришга эришдилар.

Масалан, биз хўжалигимизда ўтган йили бир секундда нормадаги 28 куб метр ўрнига 5 куб метрдан сув олдик. Аммо, ички резервларни ишга солиш ҳисобига қўшимча сув топдик. Коллекторлардан насос орқали сув чиқарилди. Ҳаракатларимиз зое кетмади. Юқорида айтганимдек, мўл ҳосил етиштирилди. Ишни тўғри ташкил этган айрим бригадалар гектаридан 72—80 центнердан шоли тайёрлашга муваффақ бўлдилар.

Эришилган муваффақиятларни тилга олар эканман, фидокорона меҳнати, билими, тажрибаси билан ана шу ютуқларни юзага келтирган ишчилар ва мутахассисларга яратилиб берилаётган қулай шарт-шароитлар ҳақида гапириб ўтишни лозим деб ҳисоблайман. Ишчиларимизнинг асосий қисми шинам, замонавий уй-жойларда истиқомат қилишади. Уларнинг далада ҳалол ишлашдан бошқа барча юмушларини совхоз территориясида жойлашган маданий-маиший, савдо хизмати корхоналари ўз зиммасига олган. Ўтган йилнинг ўзида социалистик мусобақа илғорларидан 13 кишини енгил автомашина билан мукофотладик.

Ердан ва бошқа ресурслардан самарали фойдаланишда меҳнатни тўғри уюштиришнинг аҳамияти катта. Биз ҳар бир механизатор, комбайнчи ва бошқа касбдаги ишчиларни, ишига қараб қўшимча рағбатлантириб борамиз. Масалан, комбайнчиларга нормадан ташқари янчган ҳар бир тонна дон учун қўшимча 3 сўм, пландан ташқари ўрилган ҳар бир гектар шоли учун 5 сўмдан, шофёрларга нормадан ортиқ ташиган ҳар бир тонна юк учун бир сўмдан устама ҳақ тўлаймиз. Бу тадбирлар меҳнат унумдорлигини ўстиришга катта ёрдам беряпти. Натижада етиштирилаётган маҳсулотнинг сифати яхши ва таннархи арзон бўлишига эришяпмиз.

Совхозимиз меҳнаткашлари мамлакатимиз Озиқ-овқат программасининг муваффақиятли бажарилишига муносиб ҳисса қўшиш учун катта марраларни кўзлаб меҳнат қилишмоқда. Беш йил мобайнида 100 минг тонна шоли ва кўп миқдорда чорвачилик маҳсулотлари тайёрлаш мажбуриятини олганмиз. Сўзимизнинг устидан чиқиш учун кўкламги экиш мавсумига пухта ҳозирлик кўрдик. Техника воситалари сифатли ремонтдан чиқарилиб, ишга шай бўлиб турибди. Коллективимиз кўзланган марраларни эгаллаш ва 1983 йилни ютуқлар йилига айлантириш йўлида дала ишларини тобора қизитмоқдалар.

Радио-матбуот конференцияси ҳақидаги эшиттиришни республика радиоси орқали 6 март куни соат 17.40 да эшитишингиз мумкин.

ВАТАН МУКОФОТИ ТОПШИРИЛДИ

БАРНАУЛ, 4 март (ТАСС). Барнаулнинг кўча ва майдонлари қирмизи либосга безанган. Шаҳар меҳнаткашларининг революцион ҳаракатдаги катта хизматлари, Улуғ Ватан уруши йилларида немис-фашист босқинчиларига қарши курашга қўшган ҳиссаси, хўжалик ва маданий қурилишдаги муваффақиятлари учун ҳамда асос солинганлигининг 250 йиллиги муносабати билан шаҳар Октябрь Революцияси ордени билан мукофотланди.

Бугун бу ерда шаҳар партия комитети ва халқ депутатлари шаҳар Совети ижроия комитетининг партия, совет ва жамоат ташкилотлари вакиллари билан биргаликда юксак мукофот топширилишига бағишланган тантанали мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда КПСС Марказий Комитетининг секретари И. В. Капитонов нутқ сўзлади. Мажлис аҳли уни самимий кутиб олди. У мажлис аҳлини, шаҳар ва ўлканинг барча меҳнаткашларини Ватанинг мукофоти билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Совети номидан қизғин муборакбод этди.

И. В. Капитонов СССР Олий Совети Президиумининг Барнаулни Октябрь Революцияси ордени билан мукофотлаш тўғрисидаги Фармонини ўқиб эшиттирди ва мажлис аҳлининг қарсаклари остида мукофотни шаҳар байроғига қадаб қўйди.

КПСС Барнаул шаҳар комитетининг биринчи секретари М. М. Сидоров, КПСС Олтой ўлка комитетининг биринчи секретари Н. Ф. Аксенов, ишлаб чиқариш илғорлари, уруш ва меҳнат ветеранлари мажлисда сўзга чиқиб, барча совет кишилари каби Олтой меҳнаткашлари ҳам Коммунистик партиянинг халқ фаровонлигини янада оширишга, Ер юзида тинчликни мустаҳкамлашга қаратилган ички ва ташқи сиёсатини тўла-тўкис маъқуллаб, астойдил қўллаб-қувватлаётганликларини билдирдилар.

МУСОБАҚА КУНДАЛИГИ

БУЮРТМАЛАР БАРВАҚТ БАЖАРИЛДИ

Самарқанддаги «Красный двигатель» заводининг машинасозлари Ўрта Осиё республикалари, Чувашистон, Белоруссия ҳамда Владимир области қишлоқ меҳнаткашларига тракторларни баҳорги экиш кампаниясига тайёрлашда амалий ёрдам кўрсатдилар. Корхона ишчилари тракторлар учун энг зарур эҳтиёт қисмларни мўлжалдан бир ой олдин етказиб беришга эришдилар. Улар тайёрлаган деталлар 40 минг машинани ремонт қилиш учун кифоя қилади.

Самарқанд машинасозлари бу йил мамлакат «Сельхозтехника» базаларига ўтган йилдагига нисбатан анча кўп запас қисмлар жўнатишга аҳд қилишган. Улар тайёрлаб бераётган деталларининг деярли 40 проценти Сифат белгиси билан чиқарилмоқда.

ЗАРБДОР РЕЙСЛАР

Термиздаги 8-автомобиль корхонасининг илғор транспортчиси Раҳим Жуматов ўн биринчи беш йиллик топшириғини бажарганлиги тўғрисида рапорт берди. У бир беш йилликда икки беш йиллик планни бажариш ҳаракатига қўшилиб, ана шундай юксак маррани эгаллади. Ўн биринчи беш йилликнинг дастлабки ойларидан то шу пайтгача 180 минг тоннадан ортиқ халқ хўжалик юкларини ташиб берди. Шу вақт мобайнида 2130 минг тонна-километр иш бажарди.

Автомобиль корхонасининг кўпчилик машина-ҳайдовчилари илғор транспортчидан ўрнак олиб, шахсий беш йиллик топшириқларини муддатидан олдин бажариш учун қизғин мусобақалашмоқдалар. Шофёрлардан Абдураҳим Саидов ва Назар Темировлар ҳам бир беш йилликда икки беш йиллик маррасини эгаллашга аҳд қилишган. Улар айни вақтда 1985 йилнинг сўнгги ойлари ҳисобига меҳнат қилмоқдалар.

СИФАТЛИ УРУҒЛИКЛАР

«Ташзаготхлопкопром» бирлашмасининг коллективи ўн биринчи беш йилликнинг учинчи йили учун мўлжалланган уруғлик тайёрлашни муддатидан олдин бажарди. Тайёрловчилар томонидан пойтахт области деҳқонлари учун 10 минг тоннадан ортиқ юқори сифатли уруғлик жўнатилди. Уруғликларнинг асосий қисми Алимкент пахта заводи коллективи томонидан етказиб берилди.

Адабиёт ва санъат саҳифаси

ИЖОД БЎСТОНИ

НАЗМ—ЮРАК ЁЛҚИНИ
• Революция куйчиси асари асосида янги опера
• Буюк аллома ҳақида иккинчи фильм
• Республикамизда тўртинчи қўғирчоқ театри иш бошлади

«Совет Ўзбекистони» конкурсига

Эркин ВОҲИДОВ,
Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати

ҚАЛБ ШУНДАЙ ЗАМИНКИ...

ВАТАН СОҒИНЧИ

(Чет элларда хизмат қилаётган ўзбек биродарларимга)

Қай олис маконга сафар қилмайин,
Қай йироқ соҳилга элтмасин қисмат,
«Ассалом алайкум!» дея жилмайиб,
Бир ўзбек қондошим қаршилар албат.

Бизлар Коломбога қўнганда саҳар
У трап енида парвона бўлди.
Шунда рутубатли, бадбўй бу шаҳар
Кўзимга чарақлаб Фарғона бўлди.

Мадорасда тилмоч ул ўзбекзода
Баробар сўзларди саккиз тилда ҳам.
У оқ халат кийиб дорушшифода
Афғон боласига қўярди малҳам.

Нур қасрини тиклаб Фурот узра у
Араб хонасига ёқарди қуёш.
Пахта ўстирарди Нилдан олиб сув,
Қалбида Африқо филича бардош.

Мисрда Юсуфдек бўлиб кўринди,
Яманда у менга туюлди Ҳотам.
Бу аён туйғудир — на қилса энди,
Оловдек ташланар кўзга ўз одам.

Бугун олис йўлдан қайтганим чоғда
Илк сатримда сизни қилдим мукаррар—
Эй, сиз жондошларим, юртдан йироқда
Юртнинг хизматига боғлаган камар.

Сиз хоҳ Суфиётий, хоҳ Шуравийдур,
Муқаддас ватандан бир бўлак жонсиз.
Масков, рус, деганда, мен деган мағрур
Ўзбексиз, демакки Ўзбекистонсиз.

Биламан, не азоб юки ҳижроннинг,
Не дарддур ой-йиллар бўлмоқ интизор.
Биламан, соғинчи Ўзбекистоннинг
Кўзингиз тубида ҳамиша бедор.

Ахир, мен сафарда уч кун ўтмасдан
Она диёримни соғинганман, бас.
Бизда не ихтиёр — бу шундай Ватан,
Меҳри ўргатувчи, соғинмай бўлмас.

У жаҳон ичида битта жаҳондир,
Бир кўрган умрбод қилгувчи хумор
Ернинг тортиш кучин енгмоқ осондир,
Лекин кўнгил узмоқ бу юртдан душвор.

Дўстларим, ҳар қайда бўлинг саломат,
Омон қайтинг уйга олис макондан.
Тилагим, ҳеч қачон, ҳеч қачон қисмат
Бизни айирмасин Ўзбекистондан.

* * *

Оддий севги бўлса у майли эди,
Қўшиқ эди у ишқ баркамол.
Йигит Мажнун эди, қиз Лайли эди,
Бу офтобдил, у офтобжамол.

Ошкор бўлди бу севги бир кун,
Ўртага тушдилар дўст-қадрдонлар.
Тўй бўлди, туташди ўртанган жонлар,
Осонгина ечилди тугун.

Нодира, Анбара, Алишер, Фурқат,
Етишдилар фарзандлар олим.
Менга кийин бўлди орада фақат,
Мен ишқ достонини ёзолмай қолдим.

Бўлмади, майли, мен кутган можаро,
Ошиқлар кезмади сарсон афтода.
Ишқ достонин ёзган шоирлар аро
Мендан бахтли шоир йўқдир дунёда.

Қалб шундай уммонки...

Қалб шундай уммонки, унинг бағрида
Даҳшатли долғалар силсиласи бор.
Қалб шундай заминки, оташ қаърида
Вулқонлар отгувчи зилзиласи бор.

У бир сайёрадир Ердек шафақгун,
У бир оламдурки, билмас ниҳоя.
Уни меҳваридан чиқармоқ учун
Атом жанги эмас — бир сўз кифоя.

* * *

Ғазаб — муҳаббатга,
Кураш — меҳнатга,
Ёндош бўлар қаламга қилич,
Буюк меҳр билан инсониятга
Феликсга суянган Ильич.

Силаса тубдан зот бошин мабодо,
Мунофиққа берса омонлик,
Бу ёруғ дунёда бўлмагай асло
Яхшиликдан ортиқ ёмонлик.

Устознинг ёш шоирга дегани

Менга қуллуқ қилма,
Юрт тупроғин ўп,
Унга қуллар эмас, фидолар керак.
Унинг сену мендек шоирлари кўп,
Бас, юртга муносиб даҳолар керак.
Қаддингни баланд тут,
Бўлма сертаъзим.
Чўққи бўлолмасанг, маҳкам қоя бўл.
Пиллапоя бўлдим сенга, азизим,
Сен ҳам гал келганда пиллапоя бўл.

ИНҚИЛОБ МАДҲИ

Бири-биридан мароқли, оригинал асарлари билан музика ихлосмандларини хурсанд этиб келаётган композитор, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати Нурулла Зокировнинг янги операси «Инқироздан инқилобга» деб аталади. Асар инқилоб куйчиси, ўзбек совет адабиётининг асосчиси Ҳамза Ҳакимзода Ниёзийнинг машҳур «Бой ила хизматчи» пьесаси асосида яратилди. Либретто автори — М. Раҳмонов.

«Инқироздан инқилобга» операсини тайёрлаётган Самарқанд опера ва балет театри коллективи композиторнинг ўзига хос музикасини зўр қизиқиш билан кутиб олди.

ҚЎҒИРЧОҚЛАР ТИЛГА КИРДИ

Бухорода давлат қўғирчоқ театри иш бошлади. Жажжи болакайларнинг бир қувончига юз қувонч улашди. Энди улар қадимий ва навқирон водий ҳақида бувижон ва бобожонлари сўзлаб берган сеҳрли, муъжизакор эртаклар, ҳикоялар қаҳрамонлари билан юзма-юз туриб суҳбатлашадиган бўлишди.

Бухорода қўғирчоқ театрининг ташкил этилиши бежиз эмас. У неча асрлардан буён ўзининг жозибали шашмақомлари, меъморчилик обидалари, Насриддин афанди ва Алдаркўса билан боғлиқ латифа-маталлари, қўшиқлари билан бутун оламга машҳур.

— Бухорода қўғирчоқ театрининг барпо этилиши, — дейди театр директори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби А. Акобиров, — область маданияти ва санъатида катта воқеа бўлиб, партия ва ҳукуматимиз навқирон авлодимиз камолотини кўзлаб кўрсатиб келаётган оталарча ғамхўрлигининг яна бир ёрқин ифодасидир.

Театр ижодий коллективининг асосий негизини А. Островский номидаги Тошкент театр ва рассомлик санъати институтида таълим олган серғайрат ёшлар ташкил этади.

Ҳ. ҚОДИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЎЗИМГА САВОЛ

Умринг ўтадир, сен на хаёллар сурадирсан,
Бeғам юрадирсан!
Мақсад не, фароғат кўйига йўл бурадурсан,
Кимга жўрадирсан!

Очилгали кўз шартми экан тошга бош урмак
Сўнг кўзни яшурмак.
Не ўй била нодон тошига бош урадурсан,
Не наф кўрадирсан!
Йиллар кўпи кетди, ози қолди, не қилолдинг,
Ким бўлаолдинг!
Қум устига сен бўйла иморат қурадурсан,
Ҳам айш сурадурсан.
Бас энди, билиб ҳаддини, чек қўй ўтиришга,
Кўз оч, ўтир ишга.
Кўрсатмагай ул кунники, сен оҳ урадурсан,
Ҳайрон турадурсан.
Йиғлаб келадир ушбу жаҳонга азиз инсон,
Кулгай у кетар он,
Шоядки, ҳаёт қарзин узиб улгурадирсан,
Қаҳ-қаҳ урадирсан.

«АЛЛОМАНИНГ ЁШЛИГИ»

Совет кинематографиясининг тарихий мавзуда яратилган яхши асарлари ҳақида гап кетганда «Ўзбекфильм» киностудияси ижодкорлари томонидан ишланган Алишер Навоий, Беруний, Улуғбек, Ибн Сино ҳақидаги фильмлар ҳам тилга олинади. Бу картиналар мавзуи, режиссураси, актёр ва актрисаларнинг ўзига хос ижрочилиги билан эътибор қозонган.

Тарихий мавзуда яратилган фильмлар қаторига яна бир янги асар қўшилди. Бу таниқли кинорежиссёр Элёр Эшмуҳамедовнинг «Алломанинг ёшлиги» картинасидир. Асар Абу Али ибн Синонинг ёшлиги ҳақида ҳикоя қилади. Маълумки, буюк аллома ҳақида Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Комил Ёрматов ўз вақтида «Абу Али ибн Сино» картинасини суратга олган эди. Бу асар ҳозирга қадар катта қизиқиш билан кўрилмоқда. Устоз режиссёрнинг асари ибн Синонинг Хоразмда кечирган ҳаёти, илм оламидаги камолоти ҳақида ҳикоя қилган бўлса, янги асар унинг болалик даврига мурожаат этиб, илм дунёсига қандай кириб келганлиги тўғрисида фикр юритади.

Фильм сценарийсини Одилшо Агишев ва Элёр Эшмуҳамедов ёзган. Бош ролларни Бутуниттифоқ кинематография Давлат институтининг талабалари — Бахтиёр Зокиров, Раъно Кубаева, мактаб ўқувчиси Фурқат Файзиевлар ижро этишган.

Фильм премьерасида қатнашган санъатшунослар ва кино мухлислари картинани илиқ кутиб олишди.

Э. НОРБЕКОВ.

Суратда: «Алломанинг ёшлиги» фильмидан бир кадр.

> Одамнинг ўз жонини ҳам тикишга тайёр турган бирор нарсаси бўлиши керак...
>
> Лев ТОЛСТОЙ.

Нурали ҚОБУЛ

ҚАЙТИШ

ҲИКОЯ

МАРТНИНГ бошлари эди. Даштларда ўз этагини ёзабошлаган баҳор адирлар ва тоғ ёнбағирларига ўрларди. Қордан сўнг ер бетида қоладиган юпқа пардани ёриб чиққан илк бойчечаклар ҳали очилиб улгурмаган, қуёш қиздириши билан ердан кўтариладиган ҳовурдан нам ва кўкат иси келади. Саидқул аканинг бола-чақаси ва кўч-кўлони ортилган бир енгил ва бир юк машинаси олдинма-кетин қишлоққа кириб келганда кун пешиндан оққанди.

Саидқул ака икки ўт ўртасида ёнарди. Шунинг учун ҳам кейинги пайтда юраги тез-тез уриб, ўқтин-ўқтин санчадиган бўлиб қолди. Тез-тез хаёли қочади. У йигирма йиллик меҳнати синган дашт билан мангуга хайрлашиб, туғилиб ўсган, болалиги кечган она қишлоққа абадул-абад қайтмоқда. Юздан паришонҳол кўринсада, қалби унсиз йиғларди. У она тупроққа соч-соқолига оқ оралаган, уч-тўртта жағ тиши тушган, дови юрмаган бир аҳволда қайтяпти. «Жигули»нинг орқа ўриндиғида ўтирган хотини иягининг остида гапираётган бўлса ҳам қулоғига кирмайди. Нима деса маъқуллаб, бош ирғаб келяпти. Эрининг одомови бўлиб қолганидан хотини ташвишда. Елиб-югуриб унинг кўнглини олишга уринади. Кеч турмуш қуришгани учун болалари ёш, ҳали ҳеч нарсанинг фарқига боришмайди. Ўйчан ва камгаплигидан катта қизи ниманидир сезгандек...

Аввал ўзи келиб ўрмон хўжалиги директори билан гаплашиб, сўнгра кўчиб келса бўларди. Бироқ, сабри чидамади. Бегона юртларга бормаяпман-ку, ўйлади ўзича. Отасидан қолган боғ ва пешайвонсиз уй ҳам бир аҳволда. Уйда кўчманчи чўпонлар яшаганидан боғ оёқ-ости бўлиб кетди. Боғнинг ярмини қоплаб ётган токзордан илдизларгина қолган. Уч-тўрт туп жийда билан сўппайган қари дўланадан бўлак соялайдиган дарахт йўқ.

Юк машинасининг шофери кира ҳақини олиб, туппа-тузук уй-жойини ташлаб, ярим вайронага кўчиб келган бу кишининг хатти-ҳаракатидан ҳайрон бўлганча хайрлашиб, изига қайтди. Болалар қувончдан қийқиришиб, сойга тушиб кетишди. Хотини эмизикли боласини бағрига олганча, бўғча устига оғир чўкди.

Ҳозир болалари ёш. Улар ҳали ҳеч нарсани билишмайди. Дунёда улардан бахтли одам йўқ. Лекин ҳадемай улғайишади. Эшитишади. Шунда отаси ҳақида нималарни ўйлашади. Улар эс-ҳушини танигунча улгуриш керак. Бўлмаса унга бу дунё ҳаром..

У сой томон чопқиллаб кетаётган ўғилчасини кузатганча шуларни ўйларди. Хотини эрининг маъюс ва ҳорғин кайфиятига монанд қиёфада унга тикилиб ўтирарди. У ҳаммасини билади. Эри оғиз очиб дардини ёрди дегунча кўнглини кўтариб, далда берган бўлади Далда берганда нима ҳам дерди. Аёлнинг киши йиғисини келтирадиган айланиб-ўргилиши...

— Ишқилиб, болаларнинг бахтига бошингиз омон бўлсин. Бу кунлар ҳам ўтиб кетар. Ойнинг ўн беши қоронғи бўлса, ўн беши ёруғ, — дейди дами ичига тушиб.

Саидқул ўша ёруғ кунларга етиш, одамларга, ўзи туғилиб ўсган она тупроққа яхшилик қилиш учун бу ерга қайтди. Энг муҳими, ёнида садоқатли кўмакчиси — хотини бор. Унга суянса, дардини айтса бўлади. Доимо боркни ошириб йўғини яширади. Ҳеч қачон йигитнинг ўз остонасидан боши эгик чиқмасин...

Ота мерос уйнинг эшик-деразаларини тузатиб, устини сувоқ қилишга бирор ҳафтача машғул бўлди. Қаровсиз қолиб, ёғин-сочинда моллар паналайдиган жой бўлиб қолган уй ва ҳовлига одам оёғи тегиши билан бошқача бўлиб кетди Одамларнинг бир қисми Мирзачўлни ўзлаштириш бошланганда кўчиб кетишди. Қишлоқ ичадиган сувни қувур орқали район марказига олиб кетишгандан сўнг қолган-қутган одамларнинг ҳам қишлоқдан умиди узилди. Боғлар қурий бошлади.

ОДАМЛАР тоғларни унутмоқдалар! Ўз туғилган қишлоғини шу аҳволга солиб кетган кишилардан нимани ҳам кутиш мумкин? Ахир, шу тоғлар бўлмаса, даштга сув қаердан боради? Булоқлардан қайнаб сув чиқиши учун тоғда дов-дарахт бўлиши керак! Биз чўлларга ёпишиб, ернинг ёқасидан бўғиб олдик. Билмадим, ер бизнинг ёқамиздан тутганда нима бўлади! Қанчалик қизил ва ердан узоқ гапларни гапирмайлик, барибир, хом сут эмган бандамиз! Яхши еб, яхши кийгимиз келади! Чўлда эса, бунинг учун имконият қулайроқ! Унинг бағри кенг ва саҳий! Истаганча деҳқончилик қилишинг мумкин! Тоғда эса, тадбиркорлик керак, адирлар осонликча хақ бермайди!

Лекин дунёдаги бор ҳикмат тоғда. Уни билган билади. Бир туп дарахт экилмаган тоғ этаклари ва адирларга ҳаёт бахш этиш керак. Саратон кирмай яйловларнинг файзи қочади. Ҳатто қўзининг оғзига илинадиган гиёҳ ҳам қолмайди. Катта-кичик молларни тоғнинг муҳофаза қилинадиган ички қисмига, қўриқхоналарга қараб ҳайдашади. Тоғ этаклари ва қирлар боғ бўлса, сув келади. Ундан оқиб чиққан сув яйловни суғоради...

Саидқул шулар ҳақида ўйларкан, яна ҳовлидан кафтдек кўриниб турадиган Барлостепага тикилиб қолди. Хаёлига келган фикрдан дили ёришиб кетди.

«Ёнғоқ экиш керак, деди ўзига ўзи овоз чиқариб. Барлостепанинг устига ёнғоқ экиш керак. Тепалик нишаброқ бўлгани учун сурувлар кўп ётган бўлиши керак. Ермисан ер. Ёнғоқ орасига шафтоли, олма экилса зўр бўлади. Ёнғоқ ҳосилга киргунча шафтоли қарийди. Шундай боғни ярата олсанг, ўлсанг армонинг йўқ... Лекин унинг армони бор. Шундай боғни яратгандан сўнг ҳам у оёқ-қўлини узатиб ,жон беролмайди. Бу армоннинг адоғи йўқ...» Хаёл сураверибб, боши оғирлашган Саидқул ака битта нон билан бир ҳовуч парвардани белига тугди-да, қирга қараб жўнади.

— Мени Тилабов суриштирса, Барлостепага кетди дегин, — тайинлади хотинига. — Кечга яқин қайтарман.

Унинг қалби безовта эди. Кўп кўргиликларни кўрган юраги ҳаётида кейинги пайтда юз берган барча ташвиш ва кўнгилсизликлардан этак силтаб, қадрдон тоғи бағрига келганидан, юрагида қат-қат бўлиб ётган армонлари ушалиши мумкин бўлган машаққатли манзил бошида эканлигидан шод ва безовта эди.

Барлостепа ҳовлидан яқин кўрингани билан узоқ эди. Болалигида бу ерга от-уловсиз чиқиш машаққатдай туюларди. Энди эса у болалардек суюниб, энтикиб ўрлаб борарди. Сойлик ва сояликларда туриб қолган қорлар эриб, ерга сингарди. Қуёшнинг тафти қанчалик илиқ бўлмасин, ҳали қорли чўққилар қиш уйқусида Гўё баҳорнинг унга мутлақо алоқаси йўқдек. Юракни энтиктирадиган, ҳаприқтирадиган, орзиқтирадиган илиққина баҳор ҳавоси эди. Этак томондан совуққина эпкин эсар, сўл томондаги сойдан тўнғизларнинг сув кечиб югуришаётгани эшитиларди. «Тўнғизлар кун бермайди, нима эксанг, ер билан битта қилиб кетади. Беихтиёр отаси билан Ўртақирга нўхат экканлари ёдига тушди.

ЎША йили қиш қаттиқ келганди. Ер тобига келмай йигирма кунлар чамаси кечикиб уруғ ташлашди. Камбағал рўза тутса кун узайганидек, бунинг устига ёз ҳам салқин келди. Кузнинг охирига борибгина нўхатнинг танаси қуриди. Отаси иккаласи бир ҳафта мобайнида авайлаб нўхат юлишди. Экинни тўнғиздан қўриш учун қурилган чайла атрофига нўхат боғларини янчишга мўлжаллаб ёйишди.

— Мен қишлоққа тушиб келай. Сен чойпой қилиб ичгин-да, дам олиб ёт. Ўчоққа ўт ёқиб қўйсанг, тўнғизлар йўламайди, — тайинлади отаси кетатуриб, — лекин, эҳтиёт бўл. Мен тонг ёришмасдан қайтаман.

Кун бўйи ишлаб чарчагани учун наридан бери булоқ суви билан нон еган бўлди-ю, хирмоннинг чайлага туташ томонида нўхат боғларидан сўри ясаб, устига кўрпа тўшаб чўзилди. У чалқанча ётганча кўзи илинганини эслайди.

Тонги салқиндан жунжикиб уйғонганда отаси чайла атрофида айланиб юрарди, хаёлига нега отам мени уйғотмади деган фикр келди. Кўзларини катта-катта очганча, тушимми ё ўнгимми дея ўйлай бошлади. Кеча кун бўйи пайкалдан ташиб чиқилган нўхат боғлари йўқ, отаси миниб келган от уватда ўтлаб юрарди. У қўрқувдан анчагача ўрнидан туролмади. Унга сўри вазифасини ўтаган беш-олти боғдан бошқа нўхат боғларини тўнғизлар еганича еб, қолганини ер билан битта қилиб кетганди. Тупроққа қоришиб ётган нўхатларни кўриб кўзидан тирқираб ёш чиқиб кетди. У ҳайкалдек қотиб, қанча ўтирганини билмайди. Отасининг оҳангидан алам акс этган гапидан ўзига келди.

— Сенга ишониб кетсам! Хайфи одам кет! Шунақа беғам бўлсанг, умр бўйи биринг икки бўлмай, итнинг кейинги оёғи бўлиб ўтасан!...

...Бу сўзлар ҳамон унинг қулоғи остида жаранглайди. Ёши отасининг шу гапни айтган ёшидан ошди ҳамки, бу сўз кундан-кунга кўпроқ эсига тушади. Бу болалигидаги биринчи ва кўпга татийдиган доғда қолиши эди. У шундан сўнг узоқ вақт, дастурхонлар нонга тўлиб, тўкинчилик бўлгунга қадар ота-онаси ва укалари олдида ўзини гуноҳкор сезиб, уларнинг кўзига қаролмай юрди. Отаси ҳамма нарсани тушунадиган одам бўлгани учун ҳам ҳар қандай гуноҳни кечирар, қийинчиликларга чидамли одам эди. Ота бўлиб унга қаттиқ гапиргани ҳам шу.

Ҳар қалай ўтган кун ортда қолиб кетар экан. Бироқ, эсингни таниганингдан сўнгги омадсизлик ва доғу-ҳасратдан оғири йўқ экан. Шундай воқеалар бўлар эканки, шундан сўнг сенинг тақдиринг ва умрингнинг поёни қаршингда ёниб тугаб бораётган шамдек аниқ-тиниқ кўриниб қоларкан. Бу шам қанчада ёниб тугайди, тутайдими, тутамайдими — бу сенинг саъйи-ҳаракатингга боғлиқ бўлмай қолар экан. Атрофингдаги одамлар тақдирингни ўзинг тасаввур этмаган йўлга солиб юборар экан. Умр чексиз бўлса эканки, хатолар ва омадсизликлар ўрнини қоплаб бўлса... Йўлнинг ярмида қолиб, болангнинг ўша манзилга етишини кутиб яшай бошлайсан. Тириклигингга шукур қилиб, бир вақт ўзинг чекиб юрган қайғу ва қувонч ташвишлар қалбига кўчган болангнинг юрак уришига қулоқ тутиб яшайверасан. Болангнинг қаршисида ҳам тоғлар ва дарёлар бор. Дарёдан ўтиш учун сузишни билиш керак, Сузишни эса, биров билади, биров билмайди. Сузишни билганлар дарёдан ҳам наридаги тоғларга, беғубор қорли чўққиларга етади. Сузишни билмаганга дарёда мириқиб чўмилиш ҳам насиб этмайди. Биз истасак-истамасак, ҳаёт шунақа.

САИДҚУЛ ака Барлостепага чиққан эди. Ўйлаганидек қўйлар ётоқлаб юрган жой экан. Ҳатто бир неча йиллик қийлар қат-қат бўлиб ётибди. У болаларча қувончдан энтикарди. Беғубор ва салқин ҳаво димоғини қитиқлар, жамики жонзодга жон ва қон ато этгувчи баҳор қисилган қалбини юмшатарди. Ойқорга яшиллик бахш этиб турган минг йиллик арчалар, ҳали ғунчаси очилмаган бойчечаклар, кўклаётган яйлов, кўмкўк осмон ва этакдаги сойнинг шарқироқ овози унинг дардларини бўлишарди. Юрагида пайдо бўлган илиқ бир туйғудан кўзи ёшланди. Ичидан юқорилаб келаётган бир нарса бўғзига тиқилгандек бўлди. Қирнинг қанча гектарлигини билиш учун қадамлаб санай бошлади. Илгарилаган сари совуқ баҳор шамолидан кўзи ёшланарди...

Сой этагида бир отлиқ кўзга чалинди. Зум ўтмай қир четида отини етаклаган ўрмон хўжалиги директори Ўнгар Тилабов пайдо бўлди. Унинг кўнглидан «айтганимга кўнмаса-я», деган фикр ўтди. Кўнсаям, кўнмасаям —барибир. Чекиниш йўқ. Бу ер менинг она ерим. Унга дарахт экишга ҳаққим бор!

— Ҳорманг, Саидқул ака! Ғайратингизга қойилман-э! Эринмай пиёда келдингизми-а? От билан икки соатлик йўл-ку, бу! — тез-тез гапирарди Тилабов.

— Қўй боққан вақтларни қўмсаб кетдим, ука! Қувват бор экан, юришга нима етсин. Юрган яшайди, — паст овозда жавоб қилди Саидқул ака.

— Қандай шамол ҳайдади сизни бу тепаликка? Ичингизда бирор нарсани пишитаётибсиз шекилли!

Тилабов отини тушовлаб, қўйиб юборди. Эгардаги хуржун билан чопонини олиб, Саидқул ака томон юрди. Чопонни ерга тўшади. Тўнининг устига белбоғини ёзди. Хуржундан нон ва қанд-қурс олди. Саидқул ака ҳам белидаги нон ва парвардани ўртага ташлади. Тилабов термоснинг оғзини очди.

— Эрталабдан буён туз тотганим йўқ. Бир мазза қилиб чой ичадиган бўлдик-да. Барлостепа жуда баҳаво жой. Йил ўн икки ой шимол томондан салқин шабада эсиб туради.

Тилабов термос қопқоғига чой сузиб Саидқул акага узатди-да, нонни ушата бошлади.

— Барлостепанинг усти қанча гектар бор? — сўради Саидқул ака иссиқ чойни хўпларкан.

— Минг гектарга яқин. Икки йил бурун ўлчовдик. Боғ қилмоқчи эдик. Қандайдир илмий-текшириш институтидан рухсат беришмади.

— Нега?

— Совуқ эмиш. Дарахтларни совуқ уриб кетармиш.

— Ёлғон!

— Ким билади дейсиз.

— Бу тоғни мендан ўн баробар яхши биласиз. Мана шу юқоридаги арчалар орасида неча хил мевали дарахт бор. Ёввойи олма дейсизми, тоғолча ёки дўлана дейсизми. Нега уларни совуқ урмас экан. Дарахтлар ҳам инсонга ўхшайди. Бора-бора ҳамма нарсага кўникиб, мослашиб кетади.

— Бу, олим дегани, елим дегани экан. Бир нарсага ёпишиб олса, ёмон бўларкан. Ҳар тарафга хат ёзавериб, битиб турган ишингни ҳам чиппакка чиқараркан. Ўлсин агар қоғоздаги қоидаларига ўзидан бўлак ҳеч ким тушунса. Илгариги секретаримиз совуқ сувни ҳам пуфлаб ичадиган одам эди. Одамларни тинглаб эмас, кўпроқ қоғозга қараб ишларди. Аслида, бундақалар илмий ходим бўлиши керак. Олдига кириб, ёзилиб бирон ишни ҳал қилиб чиқолмаганман. Ўшанда экканимизда ҳалигача дарахтлар уч йиллик бўларди.

— Эндиги секретарь қалай?

— Кўп елиб-югуради-ю, ишининг салмоғи йўқ.

— Гаплашса бўладиган одамми?

— Билмадим.

— Шу йил Барлостепага ёнғоқ экамиз.

— Қандай қилиб? Плансиз, сметасиз, минг гектар...

— Эзгу ишни планга, қолипга солиб ўтириш шарт эмас. Бу ёғини менга қўйиб беринг! Дарахт эксак, ҳеч ким келиб суғуриб ташламаса керак. Сиз қаршилик кўрсатмасангиз бўлди. Биз бир иш қилишимиз керакки, шу пайтгача ҳеч ким қилмаган бўлсин. Бу билан раҳбар сифатида сизнинг эл олдида юзингиз ёруғ бўлади. Мен... мен ҳам ўз гуноҳимни юваман...

ТИЛАБОВ бошини эгди. Эшитган экан, ўйлади Саидқул ака. Тўнини тескари кийиб олмаса бўлгани...

— Қулоғингизга чалингандир. Шундай бўлса-да, барибир, сиз ҳаммасини билишингиз керак. Сиз мени болалигимдан биласиз. Шунинг учун ҳам олдингизга қора тортиб, бош эгиб келдим. Мени ярим йил бурун партиядан ўчиришди. Мен бир хато қилиб қўйгандим. Кечиришмади. Бир ҳисобда тўғри қилишди. Ҳамманинг гуноҳи кечирилаверса, биз курашаётган эътиқодларга путур етади. Ҳаёт биз ўйлагандек силлиқ ва фақат шодликлардан иборат эмаслигини мендан яхши тушунасиз. Виждон азобида кечалари уйқум келмайди. Ҳозир болаларим ёш. Каттаси ўн иккида. Ҳадемай, улар ҳам одам бўлиб, қаторга қўшилади. Бир кун бўлмаса, бир кун менинг партиядан ўчганлигимни эшитишади. Бири бўлмаса, бири мендан бунинг сабабини сўрайди. Шунда нима деб жавоб бераман? Уларнинг олдида нима деган одам бўламан? Шуларни ўйлайвериб, бошим оғирлашиб кетади. Мана шу Барлостепани менга беринг, ука. Ўтов тикиб, кўчиб келаман. Ёнғоқ кўчатларини бир жойдан гаплашиб қўйганман. Расмийлаштиришга кўмаклашиб, қўллаб-қувватласангиз, бас. Қолганини ўзимга қўйиб бераверинг. Тақдир етказса, шу ёнғоқзор ҳосилга кирганда аъзоликка кандидатликка ариза бераман...

Саидқулнинг кўзи ёшланиб, гапи бўғзига тиқилиб қолди. Ранги ўчиб кетган костюмининг енги билан кўз ёшларини артди. Ажин оралаган пешонаси терлади. Юзи қатъий тус олди.

— Кечиринг, ука! Оби-дийда қиляпти, деб ўйламанг. Бу ожизлик аломати эмас. Кўнглим бўшроқ одамман. Менинг бахтим ҳам, бахтсизлигим ҳам шунда. Бироқ, бу одат раҳбар бўлганда ҳечам асқотмас экан. Энди айтганимни қилмасам қўймайман. Мен ўзимни оқлаб ўлишим керак. Гапнинг бўладигани шу. Қўлингиздан келади, менга ёрдам беринг. Одамнинг бошига иш тушганда тўғри йўлда ҳам адашиб кетар экан. Сен билан бир товоқдан ош еб юрганлар ҳам ўзини олиб қочаркан. Дов-дарахтга яқин одам бошқаларга қараганда тўғри ва самимийроқ бўлади. Мени тушунарсиз. Менга ҳеч нарса керак эмас. Куним ўтса бўлди. Агрономман. Совхозда бош агроном бўлиб ишладим. Касбим энди асқотадиган бўлди. Ёнғоқларнинг орасига тезпишар мевали дарахтлар экамиз. Пуштага нўхат, лалми тарвуз, беда экамиз. Бир ишлайликки...

...Яна Саидқул аканинг кўзи ёшланди. Юзи нурланиб кетди. Сўнгра бу нур вужудига тарқалди.

— Сизга ҳавасим келяпти, — деди узоқ сукутдан сўнг ҳамсуҳбати хўрсиниб.

Саидқул ака унинг гапини эшитмади. У Барлостепага қай томондан сув олиб чиқишни ўйларди.

Эртаси куни тракторларнинг тепаликка чиқиши учун йўл қилишди. Индинига кечқурун Барлостепада ҳайдов тракторлари чизган илк қора чизиқ кўзга ташланди. У Барлостепа этагидан бошланиб, Ойқорнинг оппоқ, қорли ва нурли чўққиларига туташгандек ўхшарди...

Республикамиз бўйлаб

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ВА ЎзТАГ МУХБИРЛАРИ ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

ГЕОЛОГЛАР ЁРДАМИ

Самарқанддаги совға буюмлар фабрикаси лаган, ҳайкалчалар, гулдонлар ясаш учун иккита янги кон гилидан фойдаланиб маҳсулот хилларини кўпайтирди. Бу конлар Каттақўрғон яқинидан ва Зарафшоннинг юқори оқимидаги Панжикент шаҳри ёнидан топилди. Шу хом ашёдан энди ярим миллион сўмлик халқ истеъмоли моллари тайёрланади.

СЕРУНУМ АГРЕГАТ

Попдаги маҳаллий йўл қурилиш бошқармасининг заводида асфальт-бетон қоришмаси тайёрлайдиган серунум агрегат ишга туширилди. ГДРлик машинасозлар ясаган «Тельтомат» установкаси ҳар соатда 80 тонна сифатли қора қоплама материал тайёрлаб беради.

БИЗ — СОВЕТ КИШИЛАРИМИЗ

БЕҒУБОР ОСМОН

«Салом, синглим Надюша! Мана, ниҳоят, сен билан кўришдик. Фақат анча кеч, машъум ўлимингдан ўн уч йил кейин...

Сен ҳали ҳам ўша-ўша, йигирма ёшдасан. Кўм-кўк кўзларингда, лабларингда майин табассум қотиб қолган. Юзингдан меҳрибонлик шундайгина қуйилиб турибди. Наздимда гўё ҳозир портретдан тушиб келасан, яна узун салон бўйлаб шаҳдам қадам ташлаганингча жилмайиб, «Ҳаммангизнинг учишингиз мароқли бўлсин, ҳурматли йўловчилар!» дейсан...».

Гражданская авиацияси Ўзбекистон бошқармасининг ёш учувчиси Алексей Ким 46256 борт номерли «АН-24» самолётини бошқариб, Қорақум сув омбори устидан учиб борар экан, мен ўзимча ана шундай дердим. Самолёт дам-бадам оппоқ булутлар қўйнига кириб кетар, бир зум ўтмай «асир»ликдан қутулиб чиқар, яна пастда улкан водийнинг жамоли яшнаб кўзга ташланарди.

Мен ўтирган кресло рўпарасида, самолёт салонининг ўнг деворига Надежда Курченконинг чиройли қилиб ишланган рангли портрети илиб қўйилган. Чап деворда эса бронза тахтачага СССР Олий Совети Президиумининг жасур стюардессани ўлимидан сўнг Қизил Байроқ ордени билан мукофотлаш тўғрисидаги фармони зарҳал ҳарфлар билан ёзилган.

...Бу воқеа ҳали-ҳали, худди, кечагидек, кўпчиликнинг ёдида. 1970 йил октябрь ойида Сухуми авиакорхонасининг Сухуми-Батуми маршрути бўйича учаётган 46256 борт номерли «Ан-24» самолётига Ватан сотқинлари ота-ўғил Бразинскаслар чиқиб олган эдилар. Ҳавога кўтарилишгач, улар самолётни олиб қочиш мақсадида қўлларида кесма милтиқ билан учувчилар хонасига бостириб киришга уриндилар. Лекин жасур стюардесса қиз Надежда Курченко ўз ҳаётини хавф остида қолдириб, уларнинг йўлини тўсди. Ҳаво бандитлари билан тенгсиз жангга киришди. Бандитлар стюардессани отиб ўлдиришгач, кабинага бостириб кириб, учувчилардан бирини ярадор қилдилар. Самолётни Туркияга буришни, акс ҳолда эса уни портлатиб юборажакларини айтдилар. Экипаж аксарият қисми аёллар ва болалар бўлган йўловчиларнинг ҳаётини сақлаб қолиш мақсадида ҳаво кемасини Қора денгизнинг нариги томонига — Туркияга, Трабзон шаҳрига буришга мажбур бўлди. Фақат бир неча кундан кейингина самолёт, унинг экипажи ва йўловчилар Совет ҳукуматининг қатъий талабига биноан СССРга қайтариб берилди. Бандитларни эса Туркия, кейинроқ Америка Қўшма Штатлари ўз паноҳларига олдилар.

Стюардесса Надежда Курченко қаҳрамонларга хос ҳурмат ва эҳтиром билан Сухуми шаҳар комсомол боғига дафн этилди.

Мен 1971 йилда Абхазияда туристик саёҳатда бўлар эканман, ана шу довюрак қизнинг қабрига гулчамбар қўйган эдим. Энди эса мана бу учрашув...

Гап шундаки, аввалги йили ўша 46256 борт номерга эга бўлган самолёт Гражданская авиацияси Ўзбекистон бошқармасига ўтказиб берилган эди. Самолёт маҳаллий линияларда йўловчилар ташимоқда. Бугунги рейси Андижонга экан. Баъзи эшик ҳамда иллюминаторлар янгиланибди, чунки уларда ўқ излари бор экан.

Ҳаво кемасини Гражданская авиацияси Ўзбекистон бошқармасининг учувчилари командир Алексей Ким ва иккинчи учувчи Сергей Ким, бортмеханик Евгений Хайкин, бортпроводник Алишер Восиқов бошқариб боришмоқда.

...Андижонга етиб келгач, диспетчер хонасида самолёт экипажи билан суҳбатни давом эттирдик.

— Бизнинг «АН» аслида бошқа ҳамма «АН»ларга ўхшаш, — деди командир Алексей Ким, — у ҳаво йўловчиларига кўп йиллаб хизмат қилиш учун мўлжалланган. Ўша машъум воқеадан сўнг самолёт минглаб соат ҳавода парвоз қилди, неча ўн минглаб километр йўл босди. У ҳали — ҳамон сафда. Бу самолётнинг бир ўзгачалиги бор. Яна уч-тўрт йилдан сўнг, ўз хизмат муддатини ўтаб бўлгач, у Сухуми шаҳрига олиб кетилади-да, комсомол боғида махсус постаментга ўрнатилиб, абадий сақлаш учун қўйилади.

— Надежданинг ёнига бораркан-да!

— Шундай десак ҳам бўлади.

Суҳбатимиз мавзуи сотқин ота-ўғил Бразинскасларга бориб тақалди.

— Мана, ўн уч йилдирки, — дейди бортмеханик Хайкин, — Америка Қўшма Штатларининг давлат департаменти Совет ҳукуматининг Бразинскасларни одил жазога тортиш учун қайтариб бериш ҳақидаги талабини бажармай келаётир. Қўли қон жаллодлар ҳали ҳамон АҚШ территориясида даврон суриб юришибди.

Ҳеч ким, ҳеч нарса унутилмайди. Сотқинларнинг қотиллиги-ю, қаҳрамонларнинг мардлиги...

...Самолёт салонининг деворида жасур қизнинг сурати «хуш келибсиз» дегандай кулиб турибди. Ҳали-ҳамон йигирма ёшда у. Ҳаёт бўлганида ҳозир ўттиз учга кирарди. Кимгадир содиқ ёр бўларди балки, кимларгадир ҳаёт бағишларди...

Аммо унинг жасорати йиллар, юзлаб йиллар бўйи унутилмайди.

Мен қачонлардир Сухумида бўлар эканман, жасур стюардесса қабрини зиёрат қилиб чиққач, ҳаяжонга, ҳис-туйғуга тўлиб-тошган ҳолда бир шеър ёзган эдим. Ногоҳ шуни хотирладим.

Сухуми устида тип-тиниқ осмон,
Надюшанинг мовий кўзларисимон.
Сухуми устида осмон тип-тиниқ
Қизчанинг беғубор ўйлари янглиғ.
...Надюшанинг қабри баланд-баландда,
Гуллар орасида, ҳурмат-иззатда.
Пастда чайқалади бир зум олмай тин
Денгиз — Надюшанинг қалбидай жўшқин...

Қодиржон СОБИРОВ,
Андижон — Тошкент.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Й. ОХУНБОБОЕВ НОМИДАГИ ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ТЎҚИМАЧИЛИК ВА ЕНГИЛ САНОАТ ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРГА

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: ноорганик химия;

доцентлар: КПСС тарихи, иссиқлик техникаси, пахтага дастлабки ишлов бериш, умуминженерлик фанлари (кечки-сиртқи таълим), химия ва полимерлар;

катта ўқитувчилар: КПСС тарихи, олий математика (кечки-сиртқи таълим), тикувчилик ишлаб чиқариши технологияси;

ассистентлар: КПСС тарихи (кечки-сиртқи таълим), меҳнатни муҳофаза қилиш, пахта тозалаш саноати экономикаси ва ташкил этилиши, тўқимачилик саноати экономикаси ва ташкил этилиши, жисмоний тарбия, тўқимачилик ишлаб чиқариши технологияси, енгил саноат экономикаси ва ташкил этилиши.

АНДИЖОН ФИЛИАЛИ БЎЙИЧА

мудир: умумтаълим фанлари;

доцент: толали материалларнинг механик технологияси;

катта ўқитувчи: физика.

Конкурс муддати — 24 мартгача.

Мурожаат учун адрес: 700100, Тошкент шаҳри, Горбунов кўчаси, 5-уй, 10-хона.

✦

ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ В. В. КУЙБИШЕВ НОМИДАГИ САМАРҚАНД КООПЕРАЦИЯ ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: КПСС тарихи;

доцентлар: философия ва илмий коммунизм (2 ўрин), савдо экономикаси (2), бошқарувнинг илмий асослари (2), бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий маълумотларни машинада ишлаб чиқишни ташкил этиш, молия ва кредит (хўжалик фаолияти анализи бўйича), саноат моллари товаршунослиги (2), савдони ташкил этиш ва савдо техникаси (2), умумий овқатланиш корхоналари ускуналари, умумий овқатланиш экономикаси, озиқ-овқат моллари товаршунослиги, чет тиллари;

катта ўқитувчилар: иқтисодий география, физика.

Конкурс муддати — 20 мартгача.

Аризалар, тегишли ҳужжатлар билан бирга қуйидаги адресга юборилсин: Самарқанд шаҳри, Коммунистическая кўчаси, 41-уй, кадрлар бўлими.

✦

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 6/III да **Золушка** (12.00), **Пиковая дама** (19.30), 8/III да **Байрам концерти**, 9/III да **Севги ва шамшир.**

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 6/III да **Бой ила хизматчи**, 7/III да **Рўё**, 8/III да **Келинлар қўзғолони** (12.00), **Рўё** (19.30), 9/III да **Соқов рицарь.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 6/III да **Тўйдан олдин томоша** (13.00), 7/III да **Қиёфалар ёки занжир** (16.00 ва 19.30), 8/III да **Кулги ва шодлик кечаси** (16.00 ва 19.30), 9/III да **Олифта.**

Ўзбекистон ССР Социал таъминот министрлиги республика миқёсидаги шахсий пенсионер, 1930 йилдан КПСС аъзоси

Назира ҚОСИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент Автомобиль транспорти ва йўллар институти ректорати, инженерлик-экономика факультети деканати ва автотранспортни ташкил этиш ва экономика кафедраси коллективи шу кафедранинг доценти Ғ. М. Қосимовга ўғли

ОЛИМЖОНнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор лади.

А. И. ПОКРИШКИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 70 ЙИЛЛИГИГА

АФСОНАВИЙ ҚАҲРАМОН

Машҳур учувчи ва ҳарбий бошлиқ, уч марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, авиация маршали Александр Иванович Покришкиннинг номи Улуғ Ватан уруши йилларидаёқ афсонавий шон-шуҳратларга бурканган эди. Ўта жасоратли, фаҳм-фаросатли, сабот-матонатли А. И. Покришкин уруш йилларида фашист қузғунлар учун ҳақиқий даҳшатга айланган эди. Осмонда Покришкин ва унинг жанговар дўстлари пайдо бўлганда душман орасида саросималик бошланарди. Фашистлар ўз учувчиларини «Диққат — осмонда Покришкин!» дея огоҳлантиришарди.

А. И. Покришкин Улуғ Ватан урушида унинг дастлабки кунлариданоқ иштирок этди. У Жанубий, Шимолий Кавказ, 1, 2, ва 4-Украина фронтларида жанг қилди. Совет учувчилари осмонда душман устидан тўла-тўкис ҳукмронликни эгаллаш учун Кубан устида олиб борган жангларда А. И. Покришкин қаҳрамонлик намуналарини ва жанговар маҳоратини намойиш қилди. У Кавказ учун олиб борилган жангларда, Львов-Сандомир операцияларида иштирок этди. Берлин учун жангларда фашистларга қирон келтирди. Гвардиячи полковник А. И. Покришкин ўзининг сўнгги жангини Прага яқинида ўтказди. Душман билан бўлган қақшатқич жангларда совет лочинининг учиш маҳорати тўлалигича намоён бўлди. Александр Иванович Покришкин ҳаво жангининг «Баландлик — тезлик — маневр қилиш — ўт очиш» деган машҳур формуласини яратди ва жорий қилдики, у қирувчи-учувчига осмонда хўжайинлик қилиш имконини берди.

Александр Иванович Покришкин ўзини моҳир ташкилотчи ва командир сифатида ҳам кўрсатди. Унинг ҳаво жангларида қўллаган кўпгина тактик усуллари авиация қисмларида топширилган вазифага ижодий ёндашиш, назарияни амалиёт билан оқилона узвий боғлаш намунаси сифатида қабул қилинди. Унинг «Душманни қидир» даъвати учувчиларимиз учун жанговар шиорга айланди. А. И. Покришкин уруш йилларида душманнинг кўпгина самолётлари ва бошқа техника воситаларини йўқ қилиш билан бирга, ўзининг ҳаво жанги тактикасини ўзгартириш тўғрисидаги таклифлари билан Қуролли Кучларимизга бебаҳо ёрдам берди. Натижада кўпгина қирувчи-учувчиларимиз ҳаво жангига тайёргарлик кўриш ва уни амалга оширишда оқилона ҳаракат қилишни, энг янги усуллардан ижодий фойдаланишни ўрганиб олдилар. 1945 йилда ўтказилган Ғалаба парадида уч марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони гвардиячи полковник А. И. Покришкин Қизил майдон бўйлаб 1-Украина фронти байроғини кўтариб ўтди.

Афсонавий қаҳрамон А. И. Покришкин ҳамон сафда. У ўзининг бутун кучи ва маҳоратини мамлакатимиз мудофаа қудратини мустаҳкамлашга сафарбар қилмоқда. Александр Ивановичнинг билими ва бой тажрибасини эстафета сингари ёшларга узатиб, уларни социалистик она-Ватанимиз ҳимоясига ҳамиша тайёр туриш руҳида тарбиялаб келмоқда.

МОҲИР ҲАЙДОВЧИЛАР

Қаршилик такси ҳайдовчи Саид Ашуров «Волга»да ярим миллион километр йўл босган бўлса-да машинаси ҳамон янгидек кўринади. Автомобилга яхши қараб турадиган моҳир ҳайдовчи ҳамкасбларига ўрнак кўрсатди. Қарши таксопаркининг юзга яқин шофери машиналарнинг икки ремонт ўртасидаги норматив қатнов муддатларидан ошиб кетди. Улар шунча маблағ тежадиларки, бу маблағга элликта янги автомобиль сотиб олиш мумкин.

ПЛАНЕТАМИЗДА

СОЦИАЛИЗМ МАМЛАКАТЛАРИДА

МАХСУС САМОЛЕТЛАР

БУХАРЕСТ. **ТАСС мухбири В. Клименко хабар қилади:** Руминиянинг Брашов шаҳридаги авиация заводи коллективи қишлоқ хўжалик авиацияси учун мўлжалланган янги «ИАР-825ТР» самолётини ишлаб чиқаришни ўзлаштирди. Машинага дизель ёқилғиси билан мотор ўрнатилган. У бир тоннагача юк кўтара олади. Ҳозирги вақтда РСРнинг авиация саноати махсус самолётларнинг бир неча типини, ўртача олисликка учадиган, юк ва пассажир ташийдиган лайнерларни, вертолётлар, планерлар ва мотопланерларни ишлаб чиқармоқда. Румин авиаторлари совет касбдошлари билан доимо алоқа боғлаб турибдилар, жумладан, Руминияда СССР билан ҳамкорликда «ЯК-52» машқ самолётини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

ЯНГИ АСБОБ-УСКУНАЛАР

ГАВАНА. **ТАСС мухбири Ю. Бережной хабар қилади:** Вилья-Клара вилоятининг Загуа-ла-Гранде посёлкасидаги янги машинасозлик заводи коллективи мамлакат қанд-шакар саноати корхоналари учун янги мураккаб асбоб-ускуналар ишлаб чиқаришга киришди. Кубалик инженерлар совет мутахассислари ёрдамида Экономайзер деб аталган агрегатнинг оригинал конструкциясини яратдилар. Бу — ишлатилган буғдан қозонга тушадиган сувни даставвал иситиш учун фойдаланиш ҳисобига анчагина миқдордаги ёқилғини тежаш имконини берувчи иссиқлик алмаштирадиган агрегатдан иборат Экономайзернинг тажриба нусхаси ишлатиб кўрилганда, у ўртача қувватдаги қанд заводининг шакарқамишни қайта ишлаш ва ўриб олишнинг бир мавсумидагина 400 тонна қимматли ёқилғини тежаб қолиш имкониятини беришини кўрсатди. (ТАСС).

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

ҚЎПОЛ ИҒВОГАРЛИК

● ВЕНА. Унг экстремистларнинг «Фольксунион» гуруҳи ўтказаётган сайловолди ташвиқотчилик машмашасини «Фольксштимме» газетаси қўпол иғвогарлик деб таърифлайди. Янги нацистларнинг мана шу ташкилоти «Фюрери» Р. Дреклер «Курир» деб аталган газетада босилиб чиққан эълонида Австрия миллий кенгашига ўтказиладиган сайловда шу ташкилотнинг номзодини қўллаб-қувватловчи ҳар бир кишига янги нацистлар ўтказадиган бепул лотереяда 200 минг шиллинг пул ютиш имкониятини беришни ваъда қилади.

Мамлакатнинг жиноят кодексига мувофиқ фашистларнинг бу машмашасини сайловчиларни пора бериб сотиб олишга уриниш, деб таърифламоқ керак. Шу сабабли австриялик коммунистлар прокуратура органларини мана шу машмашани суд йўли билан текширишга чақирмоқдалар.

ПОКИСТОН ИШТАҲАСИ

● ДЕҲЛИ. Ҳиндистон мудофаа министри Р. Венкатараман Покистоннинг ядро қуроли яратиш программасини амалга ошираётганлиги муносабати билан хавотирлик изҳор этди. Мавжуд маълумотларга қараганда, Покистон уранни бойитиш ва ядро ёқилғиси чиқитларини қайта ишлаш учун ўз имкониятларини таъминлаш мақсадида зўр бериб ҳаракат қилмоқда, бу эса унга ядро қурилмаси синовини ўтказиш имконини беради, деди у парламентнинг халқ палатасида сўзлаган нутқида. Министр Ҳиндистон ҳукумати мамлакатнинг миллий хавфсизлигига таҳлика солиши мумкин бўлган ҳамма воқеаларни доимо кузатиб турибди ва Ҳиндистоннинг мудофаа қобилиятини таъминлаш учун зарур чораларни кўрмоқда, деб парламент аъзоларини ишонтиради.

(ТАСС, 5 март).

Шу куннинг мавзуида

ГФР: САЙЛОВЧИ НИМА ДЕРКИН?

Бундестагга 6 март куни ўтказиладиган навбатдан ташқари сайлов ГФРнинг сиёсий тараққиёти учун алоҳида аҳамиятга эга бўлади. Бу сайлов узоқ давом этган ва 13 йил мобайнида мамлакатни идора қилиб келган Германия Социал-демократик партияси билан Эркин демократик партия коалициясининг барбод бўлиши ҳамда Христиан-демократик иттифоқи, Христиан-социал иттифоқ билан Эркин демократик партиядан иборат янги «консерватив-либерал» коалициянинг Бонндаги ҳокимият тепасига келиши билан якунланган ҳукумат танглигига чек қўяди.

ГФРда бу гал ўтказилаётган сайловолди кампанияси қисқа (фақат январь ва февраль ойларини ўз ичига олган) муддатдан иборат бўлди. Бу кампания бошланиши биланоқ дарҳол авж олиб кетди ва ташвиқотчилик митинглари, айрим жойларда эса ошкора жанжаллар бошланди. Сайловда 18 та сиёсий партия ва гуруҳнинг қатнашишига рухсат берилди. Тўртта партия: Христиан-демократик иттифоқи, Германия Социал-демократик партияси, Эркин демократик партия ва Германия Коммунистик партияси мамлакатнинг 248 та сайлов округининг ҳаммасида ўз номзодларини кўрсатди.

Сайловчилар ҳозир ўзаро рақобат қилаётган партияларнинг ҳам ўтмишдаги, ҳам ҳозирги ишларини таҳлил этмоқдалар, уларнинг номзодлари айтаётган гапларга қулоқ солиб турибдилар.

Германия Социал-демократик партияси бошчилигидаги коалиция ҳукмронлик қилган йилларда ГФР, аввало СССР билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан муносабатларни нормаллаштириш тўғрисида шартнома ва битимлар тузганлиги туфайли халқаро ишларда каттагина мустақил сиёсий салмоқ касб этганлиги сайловчиларнинг эсида.

Шу билан бирга ГСДП билан Эркин демократик партия ҳукумати ўтказган ташқи сиёсат йўли ҳамиша ҳам изчил ва мустақил бўлгани йўқ. Айни Бонннинг расмий доиралари ўз вақтида НАТОнинг машъум ракета-ядро қарорлари қабул этилишининг асосий ташаббускорларидан бири бўлганлиги маълум.

Ҳукумат ҳокимиятига маҳкам ёпишиб олган Христиан-демократик иттифоқ билан Христиан-социал иттифоқ блоки Ғарбий Германия аҳолисига ички сиёсатда ҳам «яхшилик сари бурилиш» ясашни ваъда қилмоқда. Бироқ, Христиан-демократ Г. Коль кабинети ҳокимият тепасида турган беш ойнинг якунлари мана шу ваъдалар замирида нималар яширилиб ётганидан далолат беради. Шу вақт ичида ишсизлар армияси 700 минг нафар кўпайиб, мамлакатнинг бутун тарихи мобайнида мислсиз даражага — 2,5 миллион кишига етди. Бир қанча қонунлар, шу жумладан уй-жой учун ҳақ тўлаш соҳасидаги қонунлар қабул қилинганлиги оддий меҳнаткашлар ҳамёнига зарар келтирди. Касаба союзлари билан корхона эгалари ўртасидаги муносабатлар бениҳоя кескинлашди, тараққийпарварлик кайфиятидаги гражданларни, аввало оммавий тинчлик ва қуролсизланиш ҳаракати қатнашчиларини қувғин қилиш кучайди.

ГСДПга келганда, у ўтган йил кузида социал-либерал коалиция барбод бўлганидан кейин ўз сафларини янги раҳбар — Г.-Й. Фогель теварагида жипслаштиришга муваффақ бўла олди. Партия шу янги раҳбарни ГФР канцлери лавозимига номзод қилиб кўрсатди. ГСДП раҳбарлари СССР ва бошқа социалистик мамлакатларнинг янги тинчлик ташаббусларини юксак баҳоладилар, СССРнинг Европадаги ядро қуролларини чеклаш йўлидаги конкрет қадамларини табрикладилар. Г.-Й. Фогель АҚШ президенти Р. Рейганга мурожаат қилиб, СССРдан ибрат олишга, тутириқсиз «нуль варианти» билан Женевадаги музокараларга тўсқинлик қилмай, балки амалий позицияда туришга чақирди. Шу билан бирга социал-демократлар ГФРнинг ҳозирги иқтисодий ва социал қийинчиликларини бартараф этиш учун биронбир таг-заминли тадбирларни таклиф қилаётганлари йўқ, бу эса сайловчиларнинг кўз ўнгида уларнинг обрў-эътиборини пасайтиради, албатта.

Ғарбий Германия коммунистлари ўз сайловолди кампаниясини бениҳоя қийин шароитларда олиб бормоқдалар. ГФР ишчилар синфи ва барча меҳнаткашлари туб манфаатларининг бирданбир ифодачилари бўлмиш коммунистлар уччига чиққан антикоммунистик пропаганда, полиция айғоқчилиги, турли-туман қувғинлар ва таъқиблар муҳитида ўз позицияларини қаттиқ туриб ҳимоя қилишга мажбур бўлмоқдалар. Германия Коммунистик партияси ўзининг сайловолди программасини баён қилиш учун оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишга йўл берилмаяпти. Ҳукумат маъмурлари Компартиянинг сайловдаги номзодларига қарши жабр-зулм қилишдан ҳам қайтмаяптилар. Мана шуларга қарамай ГФРнинг кўпгина шаҳарларида Германия Компартиясининг «Ракеталар ўрнига иш беринглар!» деган сайловолди шиори баралла янграмоқда.

А. ГРИГОРЬЕВ,
С. СОСНОВСКИЙ,
ТАСС мухбирлари.

Спорт

УСМИРЛАР ЎРТАСИДА ХАЛҚАРО ТУРНИР

КУЧЛИЛАР САРАЛАНМОҚДА

Тошкент ва пойтахт области стадионларида анъанавий халқаро турнир баҳслари давом этмоқда. Икки группага бўлинган ўн команда ўртасида саралаш ўйинлари ўтказиляпти. Навбатдаги учрашувни Украина футболчилари билан ўтказган СССР-1 командаси ўйинчилари йирик ҳисобли ғалабага эришдилар. Улар дарвозага бешта жавобсиз тўп киритишга муваффақ бўлдилар. Шундай қилиб СССР-1 командаси тўртта очко билан иккинчи группада пешқадам бўлиб олди. Дастлабки учрашувни Венгрия футболчилари билан ўтказган ГДР командаси (1:0) эса икки очколи бўлди.

Биринчи группага киритилган командалар учрашувида қуйидаги ҳисоблар қайд этилди: СССР-2 — Польша — 0:1, Болгария — РСФСР — 0:0 (жарима тўплари тепиш бўйича 4:3). Мазкур группада Польша коллективи 4 очко билан олдинда бормоқда. Эртага СССР-2 — Ўзбекистон, Болгария — Польша, Украина, ГДР, Швеция — Венгрия командалари ўртасида учрашувлар бўлади.

БАҲСЛАР ВА ҒОЛИБЛАР

● **ШАХМАТ. Тошкентда хотин-қизлар ўртасида Ўзбекистон чемпионати давом этмоқда. 10-тур ўйинларидан кейин тошкентлик Светлана Пинчук 8,5 очко билан олдинга ўтиб олди. Самарқандлик Лола Шакарова 7,5 та, бухоролик Ольга Ким эса 7 очко тўплашди.**

● **СУВ ТЎПИ. Бокуда мамлакат чемпионатининг 7—12 ўринлари учун курашувчи командалар ўртасида учрашувлар бошланди. Тошкентнинг «Меҳнат» коллективи «Балтика» (Ленинград) командаси билан учрашувда (12:8) ғалаба қозонди.**

БАХТЛИ НОМЕРЛАР

5 март куни ўтказилган «Спортлото» 10-тиражининг натижалари:

«49 дан 6»: 10, 12, 21, 29, 39, 42

«36 дан 5»: 9, 12, 24, 25, 27.

(ТАСС).

Редактор **М. ҚОРИЕВ.**

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

6 МАРТ, ЯКШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Концерт. 10.10 — Буратино кўргазмаси. 10.40 — Қишлоқ манзараси. 10.55 — Ота-оналар, Сизлар учун. 11.25 — Концерт. 11.50 — Ҳужжатли фильм. 12.20 — Концерт. 13.10 — Инсон. Ер. Коинот. 13.55 — Рус музейи, рус ҳайкалтарошлиги. 14.25 — Камалак. 15.00 — Дунё воқеалари. 15.15 — Фил ва арқонча. Бадиий фильм. 16.00 — Ҳайвонот оламида. 17.00 — Енгил атлетика бўйича Европа чемпионати. 17.40 — Сиёсий шарҳловчи Л. А. Вознесенский суҳбати. 18.10 — Цирк майдонида. 19.25 — Интизом ҳамма учун бир. 20.25 — Урушдан аввал. Бадиий фильм. 1-серия. 21.30 — Время. 22.05 — Урушдан аввал. Бадиий фильм. 2-серия. 23.10 — Фильм-концерт. 00.15 — Янгиликлар.

МОСКВА-II. 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Агар соғлом бўлай десанг. 9.30 — Шифобахш ўлка. 9.50 — Тўйдан олдинги тўй саёҳати. Бадиий фильм. 10.55 — Тонгги почта. 11.25 — Енгил атлетика бўйича Европа чемпионати. 11.55 — Латвия ССР халқ артисти Солвейг Рая куйлайди. 12.20 — Саламандра. Бадиий фильм. 13.25 — Қалбга яқин қўшиқлар. 14.10 — Ҳаётга йўлланма. 14.55 — Белоруссия телевидениесининг программаси. 15.55 — Таганрогда туғилган. 17.10 — СССР халқ артисти Н. Фадеечев билан учрашув. 18.10 — Ҳужжатли фильм. 19.15 — Халқаро обзор. 19.30 — Музикали киоск. 20.00 — Спидвей бўйича жаҳон чемпионати. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Здоровье. 21.30 — Время. 22.05 — Хоккей бўйича СССР чемпионати. 23.15 — Дўстлик кубоги учун оғир атлетика бўйича халқаро мусобақалар. 24.00 — Теннис.

ТОШКЕНТ-I. 10.00 — Янгиликлар. 10.10 — Донишманднинг ёшлиги. 12.05 — Кино оламида. 13.05 — Чет эллик қиз. Бадиий фильм. 14.15 — Ўзбекистон спорти. 14.45 — Реклама. 18.05 — Фонарик. 18.35 — Мультипанорама. 19.20 — Ҳужжатли фильм. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Футбол бўйича ўсмирлар халқаро турнири. Ўзбекистон — Польша. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Кавказ асираси. Кинокомедия.

15.50 — Фрунзе телевидениесининг программаси.

7 МАРТ, ДУШАНБА

МОСКВА-I. 9.00 — Время. 9.40 — Концерт. 10.10 — Будильник. 10.40 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 11.40 — Здоровье. 12.25 — Тонгги почта. 12.55 — Қишлоқ янгиликлари. 13.55 — Музикали киоск. 14.25 — Фильм-спектакль. 16.45 — Енгил атлетика бўйича Европа чемпионати. 17.25 — Ҳужжатли фильм. 18.25 — Мультфильмлар. 19.10 — Халқаро панорама. 19.55 — Буни биз ўтмаганмиз. Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Эстрада кўрсатуви. 23.50 — Янгиликлар.

МОСКВА-II. 9.00 — Зарядкага сафланинг. 9.20 — Ҳужжатли фильм. 9.40 — Кеч кўрилган фарзанд. Бадиий фильм. 10.45 — Ф. Шопен. Мазуркалар. 11.05 — Ҳужжатли фильмлар. 12.00 — Енгил атлетика бўйича Европа чемпионати. 12.30 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 13.35 — Чемпион. Болалар учун фильм. 14.40 — 9-студия. 15.40 — Сарсонлик саргардонликда. Бадиий фильм. 5-серия. 16.50 — Кинопанорама. 18.25 — Чехов ҳузурига саёҳат. Телевизион фильм. 18.35 — Концерт. 19.55 — Спидвей бўйича жаҳон чемпионати. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар. 20.45 — Мухбирларимиз ҳикоя қиладилар. 21.15 — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Дуэнья. Бадиий фильм. 23.35 — Поэзия.

ТОШКЕНТ-I. 10.00 — Янгиликлар. 10.10 — Ҳужжатли фильм. 10.30 — Муваффақият формуласи. 10.50 — Онамларнинг байрами. 11.20 — Телевизион миниатюралар театри. 12.05 — Севинг тақдиринг учун. Бадиий фильм. 13.30 — Мозаика. 17.20 — Биргаликда бўлсак ҳаммамиз. 18.00 — Қизлар мушоираси. 18.30 — Чит базми. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Чит базми. Эшиттиришнинг давоми. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Кинокомедия. 23.25 — Янгиликлар.

ТОШКЕНТ-II. 18.00 — Ўзингга ҳунар қилма. Телефильм. 18.25 — Олий математика. 19.25 — Менинг манбаларим. Телефильм. 19.55 — Янгиликлар. 20.15 — Маншук ҳақида қўшиқ. Бадиий фильм. 21.30 — Москва-II.

РАДИО

БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Бу кўнгил. 9.15 — Табассум. 11.30 — Олтин водий қўшиқлари. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Концерт. 14.00 — Табаррук замин. 15.40 — Театр микрофон олдида. 17.40 — Чолғу куйлари. 18.15 — Қишлоқ стадионида. 18.30 — Радиотингловчиларнинг талабларига биноан концерт. 19.25 — Ёшлик. 20.45 — Футбол. Ўсмирлар ўртасида халқаро турнир. СССР-1 — Венгрия. 21.00 — Ғалла — бойлигимиз. Давра суҳбати. 21.10 — Ташаккурим Сизга. 22.30 — Лирик концерт.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

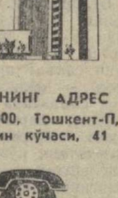

БИЗНИНГ АДРЕС
700000, Тошкент-П, Ленин кўчаси, 41

ТЕЛЕФОНЛАР
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 33-11-49, 32-54-13.